

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа с. Цалык»

Программа принята
на заседании ШМО

присутствовали
участники: И.Б. Сидак
(протокол № 1 от 30.08 20 19г.)

Согласовано
зам. директора по УВР

И.Б. Сидак
Сидак И.Б.

Утверждаю
Директор МБОУ СОШ с. Цалык
Д.С. Дагоева
(приказ № 10 от 30.08 20 19г.)

Рабочая программа по учебному курсу

«Родной язык (осетинский)»

Составил (а): учитель Боциева А.В.

с. Цалык, 2019 г.

Аннотаци к программе по родному (осетинскому) языку

Учебный предмет «Родной язык» имеет познавательную - практическую направленность. Он дает учащимся знания о родном языке (осетинском) и формирует у них языковые и речевые умения. Одна из главных задач преподавания языка - здоровьесберегающие технологии (создание психологического микроклимата на уроке, индивидуальный подход к учащимся). Вместе с тем он выполняет и общепредметные задачи.

Специальные цели преподавания родного языка - формирование языковой, коммуникативной и лингвистической компетенции учащихся. Языковая компетенция реализуется в процессе решения следующих познавательных задач: формирования у учащихся научно - лингвистического мировоззрения, вооружения их основами знаний о родном языке, развития языкового и эстетического идеала. Основа рабочей программы – авторская программа общеобразовательных учреждений Дзампаевой Л. М., Дзасоховой Ф.К., Дзодзиковой З. Б. и др. для 5-11 кл. по родному языку, разработанной на кафедре ЮНЕСКО СОГПИ, Владикавказ, СЕМ, 2014г.

Программа построена с учетом принципов системности, научности, доступности, преемственности и перспективности между различными разделами курса. В 5,6,7 кл. изучаются фонетика и графика, лексика и фразеология, морфемика и словообразование, морфология и орфография. Курс синтаксиса - предмет изучения в 8-9 кл. (начальные понятия вводятся в 5 кл.) Материал расположен с учетом возрастных возможностей учащихся. Темы «Лексика», «Словообразование», «Имя сущ.», «Имя прилаг.», «Глагол» даются в 5 и 6 кл. Сведения по стилистике и речеведению - в 5, 6, 9 кл. Работа по культуре речи проводится во всех классах. В каждом классе предусмотрены вводные уроки о родном языке, что позволяет решать воспитательные задачи и создавать эмоциональный настрой на уроке.

Учащиеся могут прочно усвоить материал благодаря значительному месту в программе повторению. В 5 кл. определено содержание этой работы (соблюдена преемственность между начальным и средним звеном обучения). В рабочих программах для 6-9 кл. учитель сам их распределяет.

Темы по развитию речи пропорционально распределяются между грамматическим материалом (обеспечение равномерности обучения речи).

Одно из основных направлений программы родного языка в 5-11 кл. – организация работы по овладению учащихся прочными и осознанными знаниями.

Учащиеся 10 класса глубже изучают ранее пройденный, в 4–9 классах материал по фонетике, орфографии, лексике, фразеологии, морфологии, синтаксису, культуре речи и стилистике.

Повышают теоретические знания по некоторым вопросам.

Учащиеся 11 класса повторяют материал, изученный в 5–10-х классах по синтаксису и пунктуации, культуре речи, стилистике и работе с текстом.

Важнейшее направление программы – формирование навыков грамотного письма; развитие речи: овладение нормами литературного языка, обогащение словарного запаса и грамматического строя речи учащихся; формирование умений и навыков связного изложения мыслей в устной и письменной форме.

В 5-9 кл. целесообразно проводить уроки развивающего обучения, которые учат учеников быть учащимися, использовать такие методы работы, как объяснительно-иллюстративный, частично-поисковый, исследовательский. Различные виды диктантов (творческий, выборочный, предупредительный, зрительный, слуховой и др.) способствуют развитию грамотности учащихся; составление алгоритмов, анализ текста, игровые моменты, тестирование - формированию механизмов регуляции деятельности, развитию самостоятельности, творчества, логики мышления. Основная форма работы - классно-урочная.

Основными развивающими темами программы являются: «Образование в России и зарубежом», «Знаменитые личности Осетии, России и других стран», «Здоровый образ жизни и экология», «Люди и природа», «Нравственные чувства», «История и культура Осетии и России», «Традиции и обычаи осетин», «Чудеса мира» и др.

Ирон æвзаджы программæ 5–11-æм кълаестаен

Æмбарынгæнæн фыстаг

Цæгат Ирыстоны ис дыууæ паддзахадон æвзаджы: ирон æмæ уырыссаг. Ирон æвзагæй адæм пайда кæнынц сæ ’рвылбоны царды æмæ æхсæнадон-политикон, барадон, наукон, культурон архайды, ахуырады æмæ аивадон сфæлдыстады.

Ирон æвзаг бæтты алы дугты цæрæг адæмы фæлтæртæ.

Ирон æвзаджы лексикон-грамматикон, стилистикон фæрæстæ сты хъæздэг, йæ аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ – бирæ æмæ ахадгæ. Уымæ гæсгæ æвзаг дзуапп дæтты царды домæнтæн, йæ размæ æвæрд хæстæ æнæкъуылымпыйæ æххæст кæны. Йæ ахуыр кæнын ахъаз у уырыссаг æвзаг хуыздæр æмæ æнцондæрæй базонынæн дæр.

Ахуырадон предмет «Ирон æвзаг» скъоладзаутæн дæтты зонындзинæдтæ мадæлон æвзаджы тыххæй, амон, æвзагæй алыхуызон уавæрты куыд пайда кæнын хъæуы, уый.

Ирон æвзаг скъолайы ахуыр кæнын сæрмагонд нысæнттæ сты скъоладзаутæм рæзын кæнын æвзагон, коммуникативон æмæ лингвистикон компетенцитæ.

Æвзагон компетенци у зонын, мадæлон æвзаджы арæст æмæ дзы куыд пайдагæнæн ис уый, литературон æвзаджы сæйраг нормæтæ, æвзаг æмæ ныхасы аивдзинад.

Коммуникативон компетенци нысан кæны мадæлон æвзагæй ныхасы алыхуызон уавæрты, ныхасы темæ æмæ нысæнттæм гæсгæ пайда кæнынмæ арæхсын, зонын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы культурæйы бындуртæ.

Лингвистикон компетенцимæ хауынц скъоладзауты зонындзинæдтæ наука «Ирон æвзаг»-æй, йæ хæйтты æмæ æвзаг наука æгъдауæй ахуыр кæнын нысæнттæ, стæй, ирон æвзаджы фæрстытæ цы ахуыргæндтæ иртæстой, уыдон тыххæй æрмæг.

Ирон æвзаджы курсы мидис 5–11-æм кълæсты æнгом баст у ахуыры хæстимæ. Уый дом, цæмæй ахуырдаутæ фæг зонындзинæдтæ райсой æвзаджы æппæт хæйттæй дæр: фонетикæ, орфоэпи, лексикæ, фразеологи, морфемикæ, морфологи, синтаксис, стилистикæ æмæ ныхасы культурæйæ; зоной мадæлон æвзаджы ахадындынад, йæ ахуыр кæнын истори, йæ диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ; æвзаджы фысгæ æмæ дзургæ формæтæ, баст ныхас цавæр у æмæ, йæ рæзын кæнын куыст цы æмбарындтыл æнцой кæны, уый æ. а. д.

Уымæй уæлдай, скъоладзаутæм хъуамæ зонындзинæдтæ уа графикæ, орфографи æмæ пунктуацийы тыххæй, æмæ сæ практикон хуызы пайда кæнынмæ арæхсой.

Программæ æнцой кæны ахæм домæнтыл: ахуыры æрмæг хъуамæ зынаæмбарæн ма уа, æнцайа æвзаджы теорийыл; ахуыры къæпхæнты ’хсæн уа бастдынад.

Алы къласы программæ дæр арæст у æртæ хайæ: 1) æвзагон æмæ 2) коммуникативон компетенцитæ; 3) сæйраг домæнтæ ахуыргæнинагты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдынадтæм.

Алы темæйы фæстæ дæр цы сахæтты нымæц амынд цæуы, уымæн ис фылдæр кæнæ къаддæргæнæн ахуырты уавæртæм æмæ скъоладзауты цæттæдзынадмæ гæсгæ.

Кълæстæм гæсгæ ирон æвзаджы æрмæг дихгонд цæуы, афтæ:

5-æм, 6-æм æмæ 7-æм кълæсты ахуыр кæнынц фонетикæ, орфоэпи, графикæ, орфографи, лексикæ, морфемикæ æмæ морфологи, синтаксис, пунктуаци, ныхасы культурæ æмæ стилистикæ.

Синтаксисы курс æххæстæй æмæ стилистикæ ахуыр кæнынцы предметтæ сты 8-æм æмæ 9-æм кълæсты.

10-æм къласы ахуырдаутæ лæмбынагдæр ахуыр кæнынц, 4–9-æм кълæсты фонетикæ, орфографи, лексикæ, фразеологи, дзырдарæст, фразеологи, морфологи, синтаксис, ныхасы культурæ æмæ стилистикæйæ цы базыдтой, уый; арфдæр кæнынц сæ зонындзинæдтæ æвзаджы теорийæ хицæн фæрстытæ.

11-æм къласы скъоладзаутæ сæ зæрдыл лæууын кæнынц, 5–10-æм кълæсты синтаксис æмæ пунктуацийæ, ныхасы культурæйæ, стилистикæйæ, текстæй цы æрмæг сахуыр кодтой, уый.

Алы къласы программæ дæр райдайы ирон æвзагзонынадимæ баст фæрстытæй. Уыдон скъоладзауты цымыдис кæнынц ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ.

Программæйы лæвæрд цæуынц сахæттæ ахуыры азы райдианы æмæ йæ кæрон рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнынæн. Уымæй уæлдай ма ахуыргæнджы хæс у æрмæг алы темæйы фæстæ дæр фæлхат кæнын.

Ирон æвзаджы курсы хæйттæ скъолайы хъуамæ ахуыр кæной кæрæдзиуыл бастæй. Зæгъæм, 5-æм къласы, ныхасы хæйттæ иртасыны фарсты размæ ахуырдаутæн базонын кæнын хъæуы хъуыдыйады уæнгтæ.

8–9-æм кълæсты синтаксисы æрмæг та æнцой кæны, морфологийæ 5–6-æм кълæсты цы базыдтой, ууыл. Орфографи æмæ морфологийы фæрстытæ хуыздæр бамбарыны тыххæй скъоладзаутæ хъуамæ раздæр базоней дзырдты мырон конд, мырты ивынад, ома фонетикайы фæрстытæ.

Æнæ рæдыдæй фыссынæн стыр æххуыс у дзырдты арæзт зонын. Дзырдарæзты фæрстытыл æнцой кæнын хъæуы, ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ дæр. Æргом здахын хъæуы дзырдæн йæ уидаг, фæсæфтуан æмæ кæрон агурынмæ, æмуидаг дзырдтæ хъуыды кæнынмæ.

Пунктуацийы фæрстытæ аманыны тыххæй ахуыргæнæджы хæс у алыхуызон хъуыдыйæдтæ, дзырдтæ æмæ хуымæтæг хъуыдыйæдты бастдзинадтæ æвзарын кæнын.

Алы темæ сахуыр кæныны фæстæ дæр аразын хъæуы контролон куыстытæ; стыр темæтæй раттæн ис дугай куыстытæ.

Скъолайы сæйрагдæр ахуыргонд цæуы ирон литературон æвзаг, уымæ гæсгæ æппæты æнгомдæр бастдзинадтæ ирон æвзагæн куыд предметæн ис литературæимæ. Арæхдæр æвзагон æрмæг ист цæуы ирон аивадон уацмыстæй; уымæ, скъолайы литературæйы программæйы цы тексттæ амынд ис, уыдонæй дæр. Сæ 'рмæгæй пайдагæнгæйæ, æвзарст цæуынц дзырдты лексикон, грамматикон æмæ стилистикон миниуджытæ, хъуыдыйæдтæ æмæ тексттæ хæйтты бастдзинадтæ. Æвзаг æмæ литературæйы бастдзинад вазыгджын у ныхасы рæзтыл кусгæйæ дæр.

Алы къласы программæйы дæр сахæтты фæндзæм хай лæвæрд у ныхасы рæзтæн. Ныхасы рæзтыл кусыны темæтæ æмхуызон уæрст цæуынц грамматикон æрмæгыл, æмæ сын уымæ гæсгæ программæйы хицæнæй сахæттæ амынд нæй.

Программæйы аккаг бынат бацахста ныхасы компетенци рæзын кæныны фарст. Ацы куыст программæйы домæнмæ гæсгæ алыхуызон кълæсты хъуамæ цæуа алыхуызон темæтæй: «Ахуырад Уæрæсейы æмæ фæсарæнты», «Ирыстон, Уæрæсе æмæ æндæр бæстæты хъуыстгонд адæймæгтæ», «Æрдз æмæ адæймаг», «Удварны хæзнатæ», «Фæлладуадзæн рæстæг», «Истори æмæ культурæйы хабæрттæ», «Ирыстоны индустри», «Ирон бæрæгбонтæ», «Дунейы диссæгтæ» æ. а. д.

Ацы æмæ æндæр темæтæй урокты цы сæрмагонд тексттæ лæвæрд ис, уыдоны бындурыл ахуыргæнæг скъоладзаутæн, иуæй, грамматикон æрмæг аманы, иннæмæй та сæ ахуыр кæны ууыл, цæмæй хорз базоней сæ хъуыдытæ кæрæдзиуыл бæттын, фарстæн æххæст дзуапп дæттын, темæйы мидис æргом кæнын, текст нысаниуæгджын хæйттыл дих кæнын æ. æнд.

Уæлдай тынгдæр хъус дарын хъæуы скъоладзауты изложæнтæ æмæ сочинæнтæм. Сæ темæтæ сын æвзаргæйæ, архайын хъæуы, цæмæй уыцы куыстытæ æххуыс уой фæллойадон, идейон æмæ этикон хъомылады.

Архайын хъæуы ууыл, цæмæй скъоладзауты фысгæ куыстыты ма уа уæлдай дзырдтæ, сæ фыст дзуапп дæтта литературон æвзагджы нормæтæн, уа ирд.

Хъуамæ скъоладзаутæ базоней раст кæсыны фæтк. Архайын хъæуы ууыл, цæмæй алы текст, алы хицæн хъуыдыйад дæр скъоладзаутæ кæсой аив æмæ раст интонацимæ.

Цæмæй скъоладзаутæ раст æмæ æнæ рæдыдæй фыссын базоней, уый тыххæй пайда кæнын хъæуы хицæн хъуыдыйæдтæ æмæ дзырдтæй дæр, стæй æнæхъæн тексттæй дæр, уымæн æмæ текст у æппæты ахадгæдæр мадзал грамматикон иуæджы функционалон нысаниуæг ныхасы мидæг раггом кæнынæн.

Архайын хъæуы, цæмæй сывæллæттæ, тексттæ фысгæйæ, æрмæг исой сæхи æхсæнадон куысты фæлтæрддзинадæй, сæ бинонты цардæй, сæ райгуырæн хъæу, горæт кæнæ æрдзимæ баст æрмæгæй, скъолайы цардæй, æмбæлттимæ ахастдзинадтæй æ. æнд.

Ахуыры рæстæг пайда кæнын хъæуы алыхуызон цæстуынгæ æрмæгæй: таблицæтæй, карточкæтæй, нывтæй, аудиоæрмæгæй, диафильмтæй, компьютерæй.

Уроктæй уæлдай ма кæнын хъæуы консультацитæ, семинартæ, беседæтæ, грамматикон хъæзтытæ, олимпиадæтæ æмæ æндæр куысты хуызтæ.

Программæйы 77–80 фарстыл амынд сты, 5–11-æм кълæсты коммуникативон арæхстдзинадтæ рæзын кæнынæн цы ныхасы сферæтæ æмæ тематикæ райсæн ис, уыдон.

5-æм кълас

(къуыри – 1 сах., æдæппæт – 50 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ

Æвзаг – адæмæн сæ кæрæдзийы æмбарыны сæйраг фæрæз
(1 сах.)

Æвзаг, ныхас. Мадæлон æвзаг. Уырыссаг æвзаг. Мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæрæзтæ.
Ахуыргæнæн чиныджы ахадындзинад.

1 – 4-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын
(3 сах.)

Дзырды хæйттæ. Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад дзырды уидаджы, разæфтуан ны-йы фæстæ, фæсæфтуантæ -аг- æмæ -он-ы разæй.

Номдарты тасындзæг. Хауæнты кæрæтты æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.

Цæсгомон номивджытæ (æххæст хуызы). Сæ растфыссынад.

Мивдисджыты ивынад цæсгæмттæм æмæ нымæцтæм гæсгæ нырыккон, ивгъуыд æмæ суинаг афонты (æргомон здæхæны). Мивдисджыты кæрæтты растфыссынад æргомон здæхæны ивгъуыд æмæ суинаг афонты.

Текст. Тексты темæ; стильтæ.

Синтаксис. Пунктуаци
(14 сах.)

Синтаксисы сæйраг иуæгтæ: дзырдбаст, хъуыдыйад, текст.

Пунктуаци куыд æвзагзонынады хай.

Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ дзырдбасты мидæг.

Хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ: таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн. Хъæрон æмæ æнæхъæрон хъуыдыйæдтæ. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады кæроны (зæрдыл лæууын кæнын). Хъуыдыйады грамматикон бындур.

Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ: сæйрат, зæгъинаг. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ: æххæстгæнæн, бæрæггæнæн æмæ фадатон дзырдтæ (хицæн хуызтыл сæ нæ дихгæнгæйæ). Хуымæтæг даргъ æмæ хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ.

Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ (æнæ бæттæгтæй æмæ бæттæгтæ *стæй, æви, науæд*-имæ).

Къæдзыг хъуыдыйады æмхуызон уæнгты 'хсæн.

Дзырдбаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.

Сидæн. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады сидæнимæ.

Бавæргæ дзырдтæ (*æвæццæгæн, æнхъæлдаен*) æмæ дзырдбæстытæ.

Вазыгджын хъуыдыйад. Вазыгджын хъуыдыйад бæттæгтимæ (дыууæ сæйраг уæнгимæ алы хуымæтæг хъуыдыйады дæр). Къæдзыг вазыгджын хъуыдыйады хуымæтæг хъуыдыйæдты 'хсæн *бæттæгтæ æви, стæй, уæддæр, уымаен æмæ*-йы разæй.

Комкоммæ ныхас. Авторы дзырдтæ комкоммæ ныхасы разæй æмæ йæ астæу; æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.

Диалог. Тире диалоджы репликаеты разæй.

Текст. Тексты темæ; стильтæ.

Синтаксисон æвзæрст.

Фонетикæ, орфоэпи, графикæ æмæ орфографи
(5 сах.)

Фонетикæйы æмбарынад. Мыр æмæ дамгъæ. Мырты равзæрд.

Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты равзæрды хицæндзинæдтæ.

Хъæлæсон мыртæ. Тыхджын æмæ лæмæгъ хъæлæсонтæ. Хъæлæсонтæ *е, о, у* æмæ æмхъæлæсон *у*-йы растфыссынад дзырдты райдайæны. Дамгъæтæ *æ, ю, э, я* уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты æмæ сæ мырон нысаниуджытæ.

Æмхæлæсонтæ. Зылангон æмæ æзылангон æмхæлæсонтæ. Сонорон æмхæлæсонтæ. Дæргъæтин æмхæлæсонтæ, æмхæлæсонты къордтæ, сæ растфыссынад. Æмхæлæсонтæ *дз, ц, з, с*-йы растдзурынад.

Хæлæсонты фембæлд дзырды кæрон æмæ иннæ дзырды райдайæны. Сæ растфыссынад. *Æуæ*-йы æлвæстад æмæ *йæ* растфыссынад. *Уæ*-йы растфыссынад.

Уæнг. Дзырд иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.

Цавд. Цавды æгъдæуттæ хицæн дзырдты. Цавд адаймæгты нæмтты. Цавд уырыссаг æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдты. Иумæйаг цавд цалдæр дзырдыл.

Графика куыд æвзагзонынады хай. Алфавит. Къухфыст æмæ мыхуыргонд дамгъæ; стыр æмæ чысыл дамгъæ (зæрдыл лæууын кæнын). Каллиграфи. Орфографийы тыххæй æмбарынад.

Дзырды фонетикон æвзæрст.

Орфографион æвзæрст.

Орфографион дзырдуат.

Лексика

(5 сах.)

Лексикологи куыд æвзагзонынады хай. Дзырд – лексикайы иуæг. Дзырды лексикон нысаниуæг.

Иунысаниуæгон дзырдтæ. Дзырдты бирæнысаниуæгад. Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг.

Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ.

Дзырды лексикон æвзæрст.

Æмбарынгæнæн дзырдуат.

Морфемикæ. Орфографи

(7 сах.)

Морфемикæ куыд æвзагзонынады хай. Морфемæ куыд дзырды тæккæ къаддæр нысаниуæгджын хай.

Æмуидагон дзырдтæ. Бындур æмæ кæрон. Афтид кæрон. Уидаг, разæфтуан, фæсæфтуан æмæ кæроны хæстæ дзырды мидæг. Дзырдты морфемон æвзæрст. Хæлæсонты æмæ æмхæлæсонты кæрæдзийы ивынад. Хæлæсонты рахауд æмæ æлвæстад, дзырдтæм разæфтуантæ (*æ-, æнæ-, фæ-* æ. а. д.) æфтаугæйæ. Æмхæлæсон мырты æмхуызонад æмæ æзылангон æмхæлæсон мырты рахызт зылангонтæм, дзырдтæм морфемæтæ æфтаугæйæ.

Дзырды морфемон æвзæрст.

Морфологи. Орфографи

(12 сах.)

Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хайтæ

(1 сах.)

Номдар

(4 сах.)

Номдар куыд ныхасы хай. Номдарты синтаксисон хæстæ хъуыдыйады. Удджын æмæ æнæуд предметтæ æвдисæг номдартæ. Æрмæст иуон кæнæ æрмæст бирæон нымæцы чи ваййы, уыцы номдартæ. Номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ (райдайæн кълæсты кæй нæ ахуыр кодтой, уыдон), сæ растфыссынад. Сæрмагонд номдартæ. Стыр дамгъæ географион нæмтты, уынгты, фæзты, историон цауты нæмтты. Стыр дамгъæ æмæ дыккъæдзыгтæ чингуыты, газетты, журналты, нывты, кинонывты, спектакльты, литературон æмæ музыкалон уацмысты сæргæндты.

Миногон

(3 сах.)

Миногон куыд ныхасы хай. Миногонты синтаксисон хæстæ хъуыдыйады. Миниуæгæвдисæг æмæ ахæстæвдисæг миногонтæ. Миногонты бæрцбарæнтæ, сæ арæст æмæ сæ растфыссынад.

Нымæцон

(3 сах.)

Нымæцон куыд ныхасы хай. Нымæцонты синтаксисон хæстæ. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ. Дæсгæйттæй нымад.

Дзырдты морфологион æвзæрст
(1 сах.)

5-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын
(3 сах.)

II. Коммуникативон арæхстдзинæдтæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Тексты темæ æмæ йæ сæйраг хъуыды, стиль, текстмæ хъусгæйæ, бæрæг кæнын. Тексты хъæугæ информаци арын. Цалдæр тексты сæ хуыз æмæ сæ мидисмæ гæсгæ барын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын кæнæ æвзарын. Тексты мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Текстæн пылан аразын æмæ йæ дзурын. Тексты архайджытæн характеристика дæттын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Текстмæ байхъусыны кæнæ йæ бакæсыны фæстæ йæ бындурыл ныхас аразын, диалогты архайын, хи фиппаинагтæ дзургæйæ æмæ æнкъарæнтæ æвдисгæйæ; нывтæм гæсгæ диалогтæ хъуыды кæнын. Диалогты архайгæйæ (ныхасгæнгæйæ), хъæугæ информаци райсыны тыххæй фæрсын, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын; разыдзинад, æнæразыдзинад, цымыдисдзинад æвдисын; æппæлын, фауын; курын, фæдзæхсын, бардзырд дæттын, уынаффæ кæнын; истæмæн, искамæн аргъ кæнын. Хъусынгæнинаг (цауы, хабары тыххæй) фæбæлвырддæр кæныны тыххæй ног зонинагтæ хæссын. Диалоджы алы хуызты архайгæйæ, пайда кæнын уæздан ныхасы фæрæзтæй.

Дзурын. Монологон ныхас

Ног æрмæгмæ хъусын кæнæ йæ кæсын æмæ йын йæ мидис æххæстæй кæнæ цыбырæй дзурын. Тексты мидис пыланмæ гæсгæ йе æнæ уымæй дзурын. Лæвæрд хъуыдыйæдтæй текст аразын. Нывмæ гæсгæ радзырд хъуыды кæнын, таурæгъон ныхас æмæ æрфыстæй пайдагæнгæйæ. Бинонты, æмбæлтты, литературон уацмысты архайджыты, бынæтты, æрдзы фæзындты æрфыстытæ аразын. Тексты лæвæрд информацимæ хи цæстæнгас æвдисын. Диалогон ныхас монологæй ивын. Ныхас кæнгæйæ, æвзаджы фæрæзтæ æвзарын, дзураг йæ размæ цы нысан, хæстæ æвæры, уымæ гæсгæ. Хъуыдытæ зæгъыны тыххæй ног дзырдтæй, фразеологизмтæй, дзырdbæстытæй, æмбисæндтæй, синонимон, антонимон мадзæлттæй, дзырдты хъæугæ нысаниуджытæй пайда кæнын.

Кæсын

Текст аив æмæ æмбаргæ каст кæнын, раст интонацимæ, амонын дзы ныхасы хуызтæ. Тексты мидисмæ гæсгæ фæрсын, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды иртасын, сæргонд ын хъуыды кæнын. Текст хæйттыл дих кæнын, уыдонмæ гæсгæ хуымæтæг пылан (таурæгъон, фарстон хъуыдыйæдтæй) аразын. Тексты сæйраг дзырдтæ арын æмæ сын сæ мидис æмбарын кæнын. Текст кæсгæйæ, ног дзырдтæ амонын, сæ нысаниуджытæ сын æмбарын кæнын.

Фыссын

Алыхуызон фæлтæраентæ æххæст кæнын. Тексты мидис цыбырæй кæнæ æххæстæй фыссын. Бинонты, æмбæлтты, цæраггойты литературон уацмысты архайджыты æрфыстытæ аразын. Нывмæ гæсгæ кæнæ, скъоладзау йæхæдæг цы федта, уый тыххæй таурæгъон сочинени фыссын. Таурæгъон тексттæ хи хъуыдытимæ (хи цæстæнгас æвдисгæйæ) цыбырæй кæнæ æххæстæй фыссын. Сочиненийæн йæ темæ, йæ сæйраг хъуыдымæ гæсгæ æрмæг æмбырд кæнын. Фыстæг, арфæтæ, къонвертыл адрис фыссын. Бониджы æрвылбоны хабæртты тыххæй фыссын. Рацыд æрмæджы бындурыл скъолайы газетмæ цыбыр уац фыссын, радио-, телеуац аразын.

III. Сæйраг домæнтæ 5-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 5-æм къласы цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- цавд æвæрыны æгъдæуттæ дзырдтæ æмæ дзырдты къордтыл;
- æмхъæлæсонтæ *дз, ц, з, с*-йы растдзурынад;

- морфемæты хуызтæ, сæ хæстæ;
 - дзырдты комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ;
 - æрмæст иуон кæнæ æрмæст бирæон нымæцы чи вæййы, уыцы номдарты тыххæй;
 - номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ;
 - миногонты хуызтæ æмæ сæ бæрцбарæнтæ;
 - хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ;
 - хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ;
 - хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ бæттæгтимæ *стæй, æви, науæд* æмæ æнæ бæттæгтæй;
 - вазыгджын хъуыдыйæдтæ бæттæгтæ *æви, стæй, уæддæр, уымæн æмæ*-имæ;
 - тексты хуызтæ; стильты тыххæй;
 - ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ;
 - фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон æмæ морфологион æвзæрстыты фæтк;
 - ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ;
 - рацыд орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ.
- Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:
- хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ раст дзурынмæ;
 - дзырдтæ æмæ дзырдты къордтыл цавд æвæрынмæ;
 - дзырдты комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ кæрæдзийæ иртасынмæ æмæ сæ ныхасы пайда кæнынмæ;
 - 2–4 адæймаджы кæм уа, ахæм диалоджы архайынмæ;
 - диалогон ныхасæй монологон ныхас аразынмæ;
 - 8–10 хъуыдыйадæй текст аразынмæ æмæ йæ дзурынмæ;
 - лæвæрд тексты мидис пъланы æххуысæй кæнæ æнæ уымæй дзурынмæ;
 - нывы мидисы тыххæй дзурын æмæ фыссынмæ, таурæгъон ныхас æмæ æрфыстæй пайдагæнгæйæ;
 - тексты мидисимæ баст фæрстытæн дзуапп дæттынмæ;
 - текстæн хуымæтæг пълан аразынмæ æмæ йæ дзурынмæ;
 - наукон, аивадон стильтæ бæрæг кæнынмæ;
 - 3 минуты бæрц цы текстмæ байхъусой, уый мидис æмбарынмæ;
 - къорд ног дзырды цы тексты уа, уый сæйраг мидис æмбарынмæ;
 - прозаикон æмæ поэтикон тексттæ æмбаргæ каст кæнынмæ;
 - сидæнимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
 - комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
 - рацыд æрфограммæтæ æмбарын кæнынмæ æмæ рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
 - минутмæ 90–100 дзырды кæсынмæ;
 - хъусынгæнинаг, арфæйы ныхæстæ æмæ фыстæг фыссынмæ;
 - нывмæ кæнæ фæрстытæм гæсгæ радзырд фыссынмæ;
 - фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон æмæ морфологион æвзæрст кæнынмæ;
 - дзырдбаст æмæ хъуыдыйадæн синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
 - лингвистикон дзырдуæттæй пайда кæнынмæ.

6-æм кълас

(къуыри – 1 сах. фыццаг афæдзырдæг, 2-аг-2 сах., æдæппæт – 51 сах.)

I. Æвзаджы компетенци (I. Æвзаджы системæ)

5-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын

(5 сах.)

Фонетикæ. Мырты дих. Алфавит. Уæнг. Цавд. Дзырды фонетикон æвзæрст.

Лексикæ. Дзырды лексикон нысаниуæг. Иунысаниуæгон æмæ бираенысаниуæгон дзырдтæ.

Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ.

Дзырдарæст. Морфемикæйы æмбарынад. Дзырдарæстæг морфемæтæ. Æмуидагон дзырдтæ.

Вазыгджын дзырдтæ. Дзырды морфемон æвзæрст.

Морфологи. Номдар. Миногон. Нымæцон.

Номдары грамматикон æууæлтæ. Номдарты бирагон нымæц аразыны хицæндзинадтæ.

Миногон куыд ныхасы хай. Миногоны бæрцбарæнтæ.

Нымæцон куыд ныхасы хай. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ.

Синтаксис. Синтаксисы сæйраг иуæгтæ: дзырdbаст æмæ хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйад.

Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.

Текст. Текст хайттыл дих кæнын. Ныхасы стильтæ.

Лексикæ æмæ фразеологи

(5 сах.)

Æппæтадæмон дзырдтæ. Бындурон ирон дзырдтæ. Æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ.

Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Истори́змтæ. Неологизмтæ.

Фразеологи куыд æвзагзонынады хай. Фразеологион дзырdbæстытæ. Фразеологион дзырдуат.

Лексикон æвзæрст.

Дзырдарæст

(5 сах.)

Дзырдарæсты сæйраг мадзæлттæ ирон æвзаджы. Вазыгджын дзырдтæ; сæ растфыссынад.

Дзырдарæстон æвзæрст.

Лексикæ æмæ фразеологи. Дзырдарæст. Фæлхатынад (1 сах.)

Морфологи

(30сах.)

Номдар

(5 сах.)

Номдары тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Номдарты дзырдарæст фæсæфтуантæ - *дзинад-, -дон-, -ад-, -ыстон-, -он-* æмæ разæфтуантæ *æм-, дæл-, уæл-, мид-, раз-, фæс-ы* руаджы.

Номдарты дзырдарæст бындурмæ уыцы иу рæстæг разæфтуан æмæ фæсæфтуан æфтауыны руаджы.

Номдарты дзырдарæст дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы. Цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ. Æндæр ныхасы хайтæ номдары ролы (субстантиваци). Номдарты растфыссынад.

Номдары морфологион æвзæрст.

Миногон

(4 сах.)

Миногоны тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Миногонты дзырдарæст фæсæфтуантæ - *æг-, -он-, -джын-, -ын-, -ыккон-, -гомау-* æмæ разæфтуантæ *æм-, æнæ-, æ-, æд-ы* руаджы. Миногонты

дзырдарæст дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы. Миногонты дзырдарæст бындурмæ уыцы иу рæстæг разæфтуан æмæ фæсæфтуан бафтауыны руаджы. Номдарты рахызт миногонтæм.

Миногонты растфыссынад.

Миногоны морфологион æвзæрст.

Номдар, миногон æмæ нымæцон фæлхатынад (1 сах.)

Нымæцон

(5 сах.)

Нымæцонь тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дæсгæйттæй æмæ ссæдзгæйттæй нымæд. Нымæцонты арæзт (хуымæтæг, вазыгджын, амад). Дихон æмæ мурон нымæцонтæ. Нымæцонты тасындзæг. Нымæцонты растфыссынад. Нымæцонь морфологион æвзæрст.

Номивæг
(6 сах.)

Номивæджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ амындмæ гæсгæ. Номивджыты тасындзæг. Цæсгомон номивджыты æххæст æмæ цыбыр хуызтæ. Номивджыты растфыссынад. Номивæджы морфологион æвзæрст.

Мивдисæг
(9 сах.)

Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисæджы æбæлвырд формæ. Мивдисæджы разæфтуантæ. Мивдисæджы хуызтæ (æххæст/æнæххæст). Мивдисæджы здæхæнтæ. Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны. Мивдисджыты растфыссынад. Мивдисæджы морфологион æвзæрст.

6-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (5 сах.)

II. Коммуникативон арæхстдзинадтæ:

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Текстмæ байхъусыны фæстæ фæрстытæн дзуæппытæ дæттын; тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстæн хуымæтæг æмæ вазыгджын пълан аразын. Лæвæрд сæргондмæ кæнæ тексты мидисмæ гæсгæ темæ бæрæг кæнын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Диалог йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнын. Нывмæ гæсгæ, бæлвырд темæ кæнæ ситуацимæ гæсгæ диалог аразын. Диалоджы архайгæйæ, фæрсын, фарстæн дзуæпп дæттын. Пайда кæнын салам дæттыны, фæндараст кæныны, арфæ кæныны, бузныг зæгъыны ныхæстæй; разыдзинад кæнæ æнæразыдзинад æвдисын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ дæттын, афтæмæй диалог аразын.

Дзурын. Монологон ныхас

Дзургæйæ (фысгæйæ) хъуыдытæ логикон æгъдауæй кæрæдзиуыл бæттын. Пъланмæ гæсгæ (кæнæ æнæ пъланæй) текст хи ныхæстæй дзурын. Текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнын. Бæлвырд темæтæм гæсгæ цыбыр хъусынгæнинæгтæ цæттæ кæнын.

Тексты мидисмæ хи ахæст æвдисын; сæйраг архайæг (архайджытæн) характеристика дæттын. Нывмæ гæсгæ радзырд аразын. Хи цардæй ист цаутæ дзурын. Уроктæм эпиграфты хуызы цы æмбисæндтæ, цитатæтæ æмæ цыппæррæнхъонтæ лæвæрд ис, уыдонь хъуыды æмбарын кæнын. Æрдзы фæзындты æрфыстытæ аразын. Диалогон ныхас монолоджы хуызы дзурын.

Кæсын

Текст аив æмæ раст хъæлæсы уагæй кæсын. Текст (диалог) цæсгæмттæм гæсгæ кæсын. Лæвæрд дæнцæгтæ кæсгæйæ, бæрæг кæнын, куыд æмæ цæмæн ивы хъæлæсы уаг. Дзуæппытæ текстæй ист дæнцæгтæй фидар кæнын. Текст хæйттыл дих кæнын. Текстæн сæргонд æвзарын кæнæ йæ æрхъуыды кæнын. Тексты ног информаци агурын. Тексты мидисмæ гæсгæ æмбисæндтæ æвзарын.

Фыссын

Аив æмæ æнæ рæдыдæй алыхуызон фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдты алы хуызтæ аразын. Сочиненийæн æрмæг æмбырд кæнын. Диктант æмæ изложени фыссын. Лæвæрд темæ кæнæ нывмæ гæсгæ сочинени фыссын, хи цæстæнгас æвдисгæйæ. Доклад, реферат фыссын.

III. Сæйраг домæнтæ 6-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

– 6-æм къласы ирон æвзаджы грамматикæйæ цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;

– ирон æвзаджы лексикæйы дих: æппæтадомон дзырдтæ, бындурон ирон дзырдтæ æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ æ. æнд;

– дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ;

– номдартæ æмæ миногонты дзырдарæзт;

– вазыгджын дзырдтæ æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдты растфыссынад;

– ирон нымады хуызтæ;

– нымæцонты дих сæ арæзтмæ æмæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;

– номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ æмæ сæ амындмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;

– хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт;

– мивдисæджы æбæлвырд формæ;

– мивдисæджы разæфтуантæ;

– мивдисджыты здæхæнтæ (иумæйаг æмбарынад); фæдзæхстон здæхæн;

– ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ;

– рацыд ныхасы хæйтты растфыссынад;

– ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

– дзырдтæ æмæ фразеологизмты алы хуызтæй пайда кæнынмæ;

– дзырдты орфограммæтæ агурын æмæ æмбарын кæнынмæ;

– цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон зæрдыл даргæйæ, æнæ рæдыдæй дзырддуатон æмæ контролон диктантæ, сочиненитæ æмæ изложенитæ фыссынмæ;

– текстæй (ныхасæй) хатдзæгтæ кæнынмæ;

– вазыгджын æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ аразынмæ;

– дзырдтæ фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнынмæ;

– рацыд ныхасы хæйттæ морфологион æвзæрст кæнынмæ;

– ирон нымады хуызтæй пайда кæнынмæ;

– нымæцонтæ æмæ номивджытæ тасындзæг кæнынмæ;

– мивдисджытæ фæдзæхстон здæхæны ифтындзæг кæнынмæ;

– мивдисæджы нырыккон афоны формæйæ ивгъуыд æмæ суинаг афонты бæсты пайда кæнынмæ;

– рацыд ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ;

– дзырdbæстытæ, хъуыдыйæдтæ, тексттæ аразынмæ;

– диалоджы архайынмæ;

– текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнынмæ;

– текстæн йæ темæ æмæ йæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнынмæ;

– тексты аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ агурынмæ æмæ сæ пайда кæнынмæ;

– текст абзацтыл дих кæнынмæ;

– текстæн пылан аразынмæ;

– текст хи ныхæстæй дзурынмæ;

– докладтæ, рефераттæ æмæ цыбыр хъусынгæнинагтæ цæттæ кæнынмæ;

– цыбыр тексттæ ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнынмæ;

– алыхуызон грамматикон хъæзтыты архайынмæ;

– æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ æмæ сæ æмбарын кæнынмæ;

– дзырддæттæй пайда кæнынмæ.

7-æм кълас

(къуыри – 1 сах.фыццаг афæдзырдæг, 2-аг-2сах., æдæппæт – 51 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ

Зындгонд адæймæгты хъуыдытæ ирон æвзаджы тыххæй

(1 сах.)

5–6-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын

(5 сах.)

Ныхасы стильтæ æмæ хуызтæ. Цавд дзырдтæ æмæ дзырдты къордтыл. Ирон æвзаджы лексикайы сæйраг фæлтæртæ.

Ныхасы хæйттæ. Номдар. Миногон. Нымæцон. Номивæг. Мивдисæг.

Публицистикон стиль, йæ жанртæ, йе ’взагон хицæндзинæдтæ.

Морфологи. Сæрмагонд ныхасы хæйттæ (24сах.)

Мивдисæг

(10 сах.)

Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ.

Мивдисджыты бындуртæ. Хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты ивынад ивгъуыд афоны бындур (æ – а, у – ы, д – с, т – с, нд – с, нт – с, ндз – гъ, дз – гъ) æмæ сæ растфыссынад.

Мивдисæджы здæхæнтæ (æргомон, бæллиццаг, фæдзæхстон, бадзырдон). Сæ нысаниуджытæ.

Мивдисæджы ифтындзæг бадзырдон здæхæны (суинаг афоны) æмæ бæллиццаг здæхæны (нырыккон, ивгъуыд æмæ суинаг афонты). Мивдисджыты дзырдарæзт. Мивдисæджы вазыгджын формæтæ.

Мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ æмæ æнæцæсгомон мивдисджытæ.

Мивдисæджы синтаксисон хæстæ. Мивдисджыты растфыссынад.

Миногми

(4 сах.)

Миногми куыд мивдисæджы сæрмагонд æнаивгæ формæ; йæ иумæйаг нысаниуæг, йæ арæзт (-æг-, -гæ-, -д-, -т-, -ст-, -ад-, -ыд-, -инаг-), йæ морфологион æууæлтæ æмæ синтаксисон хæстæ. Миногмиты афонтæ. Миногмиты рахызт номдартæ æмæ миногонтæм. Вазыгджын миногмиты растфыссынад.

Фæрссагми

(3 сах.)

Фæрссагми куыд мивдисæджы сæрмагонд æнаивгæ формæ; йæ иумæйаг нысаниуæг, йæ морфологион æууæлтæ, йæ арæзт (-гæ-, -гæйæ-; кæсгæ-кæсын) æмæ синтаксисон хæстæ. Æххæст æмæ æнæххæст хуызы фæрссагмитæ æмæ сæ арæзт. Фæрссагмион здæхт. Къæдзыг æвæрыны æгъдæуттæ хицæн фæрссагмитæ æмæ фæрссагмион здæхтытимæ. Фæрссагмиты растфыссынад.

Фæрсдзырд

(6 сах.)

Фæрсдзырд куыд сæрмагонд ныхасы хай: йæ нысаниуæг, грамматикон æууæлтæ, йæ арæзт æмæ синтаксисон хæстæ. Фæрсдзырдты дих сæ амындмæ гæсгæ. Фæрсдзырдты бæрцбарæнтæ.

Фæрсдзырдты растфыссынад.

Фæлхатынад (1сах)

Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ (16 сах)

Фæсæвæрд (3 сах.)

Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ зæрдыл æрлæууын кæнын. Фæсæвæрд куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Фæсæвæрдты нысаниуæг. Фæсæвæрдты бастдзинад, сæ разæй цы дзырдтæ ваййы, уыдонимæ. Фæсæвæрдты равзæрд. Фæсæвæрдты растфыссынад.

Разæвæрд (2 сах.)

Разæвæрд куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Разæвæрдты нысаниуæг. Разæвæрдты бастдзинад, сæ фæстæ цы дзырдтæ ваййы, уыдонимæ. Разæвæрдты растфыссынад.

Бæттæг (4 сах.)

Бæттæг куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Бæттæгты нысаниуæг. Хуымæтæг æмæ вазыгджын бæттæгтæ. Вазыгджын бæттæгты растфыссынад. Бабæтгæ бастдзинады бæттæгтæ хуымæтæг æмæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты. Домгæ бастдзинады бæттæгтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады.

Хайыг (5 сах.)

Хайыг куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Хайыгты нысаниуæг. Сæ грамматикон миниуджытæ æмæ сæ арæзт. Хайыгты дих сæ амындмæ гæсгæ. Хайыгты растфыссынад.

Æвастхъæр (2 сах.)

Æвастхъæр куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Æвастхъæрты нысаниуæг. Æвастхъæрты арæзт. Æвастхъæрты растфыссынад. Къæдзыг æмæ хъæры нысан æвастхъæртимæ.

7-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын
(5 сах.)

II. Коммуникативон арæхстдзинæдтæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Текстæн сæргонд æвзарын. Рагагъоммæ сæргондмæ, лæвæрд дзырдтæм кæнæ нывтæм гæсгæ тексты мидис бæрæг кæнын. Наукон-ахуырадон æмæ аивадон текстмæ хъусын, йæ мидис ын æмбарын. Текстæй сæйраг æмæ уæлæмхасæн хъусынгæнинагтæ æвзарын. Текст мидисджын хайттыл дих кæнын æмæ сын сæргæндтæ æвзарын. Тексты сæйраг хъуыды иртасын. Тексты мидисимæ баст фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты стиль æмæ ныхасы хуыз бæрæг кæнын. Тексты арæзт (композици) бæрæг кæнын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Диалогты, полилогты архайын: ныхасы темæ рæзын кæнын, иу кæнæ иннæ хъуыды дарддæр хæццæ кæнын, дзуæпп æххæст кæнын, кæрæдзийы хъуыдытæн аргъ дæттын, алыхуызон æнкъарæнтæ æвдисын, хъæугæ информаци фехъуысыны тыххæй фæрстытæ раст дæттын. Этикетон ныхастæй пайда кæнын. Беседæйы (дискуссийы) архайын.

Дзурын. Монологон ныхас

Монологи алы хуызтæ аразын: æрдзы, цыртдæвæны, æддаг бакасты æрфыст, характеристика-æрфыст, хъайтары цардæрфыст, монолог-радзырд æ. æнд. Монолог аразгæйæ, информаци логикон æгъдауæй раст æвдисын, хи цæстæнгас æргом кæнын. Информаци фæбæлвырддæр кæнын, исты ног факттæ æфтаугæйæ. Цыбыр хъусынгæнинагтæ аразын рацыд æрмæгмæ гæсгæ. Тексты мидис цыбырæй дзурын, текст кæнæ пъланыл (лæвæрд кæнæ хиæрхъуыдыгонд) æнцойгæнгæйæ, кæнæ æнæ уымæй. Æхсæнадон-политикон фарсты фæдыл дзурын. Тексты мидисмæ, архайджытæм хи цæстæнгас æвдисын.

Кæсын

Кæсгæйæ, тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын æмæ йæ текстæй ист дæнцæгтæй фидар кæнын. Текст мидисджын хайттыл дих кæнын æмæ сын сæргæндтæ æвзарын. Фæрстытæн тексты дзуæппытæ арын. Хъæлæсы уагæй раст амонан хъуыдыйæдты хуызтæ зæгъды нысанмæ æмæ сæ эмоционалон æууæлтæм гæсгæ. Лæвæрд хъуыдыйæдты мидис тексты æрмæгмæ гæсгæ æргом кæнын. Тексты зонгæ æмæ æнæзонгæ информаци хицæн кæнын.

Фыссын

Хъуыдыйæдты алы хуызтæ аразын æмæ æмбарын кæнын. Тексты пълан фæрстытæй кæнæ таурæгъон хъуыдыйæдтæй аразын. Доклад, газетмæ цыбыр уацхъуыд бæлвырд темæйыл фыссын. Сочинени фысгæйæ, пайда кæнын ныхасы алы хуызтæй: æрфыст, тæрхæттæ æмæ таурæгъæй. Аивадон уацмысы архайæгæн характеристика дæттын. Æрдзы, нывы, цыртдæвæны æрфыст кæнын. Текстæн конспект аразын. Æмбалмæ фыссын. Арфæйы фыстæг фыссын.

III. Сæйраг домæнтæ 7-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 7-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- мивдисæджы здæхæнтæ æмæ афонтæ;
- миногми æмæ фæрссагми, сæ арæзт;

- фæрссагмион здæхт;
- фæрсдзырды ныхасиуæг æмæ грамматикон æууæлтæ;
- æххуысгæнæг ныхасы хæйтты лексикон-грамматикон бæрæггæнæнтæ;
- разæвæрдтæ æмæ се 'мхуызон разæфтуантæ;
- бабæттæ æмæ домгæ бастдзинады бæттæгтæ, сæ хæстæ;
- синонимон бæттæгтæ;
- æмхуызон дзырдтæй загъд ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ иртасын;
- алыхуызон ныхасы хæйттимæ баст цавды æгъдæуттæ;
- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу лексикон-грамматикон хицæндзинадтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

– дзырдты орфограммæты хуызтæ амонь æмæ раст кæнынмæ; аргъгæнæн-æнкъарæнджын, фæлгонцджын дзырдтæй тексты стиль æмæ жанрмæ гæсгæ пайда кæнынмæ; иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдты мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ æмæ æнæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнынмæ; миногми номдар æмæ миногонæй иртасынмæ; фæрссагми æмæ фæрссагмион здæхтытимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ; хъуыдыйад фæрссагмион здæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивынмæ; фæсæвæрдтæ, хайыгтæ æмæ бæттæгтæ се 'мхуызон (омонимон) ныхасы хæйттæй хицæн кæнынмæ; хъуыдыйæдтæ хайыгтимæ раст кæсынмæ; синонимон бæттæгтæ кæрæдзийæ ивынмæ; диалогтæ, полилогты архайынмæ; этикетон ныхасæй пайда кæнынмæ; монолоджы алы хуызтæ аразынмæ; текст аразынмæ, йæ иу хай кæнæ текст æнæхъæнæй хи ныхæстæй дзурынмæ;– диктант, изложени, сочинени фыссынмæ, адæймаджы бакасты, æрдзы æрфыст кæнынмæ; фыстæг, текст конспект, газетмæ уацхъуыд, арфæйы гæххæтт, автобиографи, хъайтары характеристика фыссынмæ; ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ; фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ.

8-æм кълас
(къуыри – 2 сах., æдæппæт – 68 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ

5–7-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын
(3 сах.)

Фонетикæ. Орфографи. Лексикæ. Дзырдарæзт. Морфологи. Синтаксис. Стылтæ.

Синтаксис. Пунктуаци

Дзырdbаст

(3 сах.)

Дзырdbасты тыххæй рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Дзырdbæстыты нысаниуæг. Домгæ бастдзинады хуызтæ дзырdbасты (æмарæзт, æфтыдад). Дзырdbасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзмæгæсгæ (мивдисæгон, номон, фæрсдзырдон).

Хуымæтæг хъуыдыйад

(3 сах.)

Хъуыдыйады тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлæууын кæнын. Хъуыдыйады грамматикон бындур. Дзырдты рæнхъæвард хъуыдыйады. Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци. Логикон цавд.

Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдтæ

Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ

(7 сах.)

Сæйраты тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Сæйраты морфологион арæзт. Дзырdbастæй арæзт сæйрат.

Зæгъинаджы тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг. Амæд мивдисæгон зæгъинаг. Амæд номон зæгъинаг. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн.

Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ

(8 сах.)

Фæрссаг уæнгты тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлæууын кæнын.

Æххæстгæнæн. Йæ нысаниуæг. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæнты морфологион арæзт. Æххæстгæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.

Бæрæггæнæн. Йæ нысаниуæг. Бæрæггæнæнты морфологион арæзт. Бæрæггæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.

Æмхасæн куыд бæрæггæнæны хицæн хуыз. Æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнимæ.

Фадатон дзырдтæ. Афоны, бынаты, архайды хуызы, æфсоны æмæ нысаны фадæттæ; сæ нысаниуæг.

Фадатон дзырдты морфологион арæзт. Фадатон дзырдты бастдзинад, цы дзырдтæ фембарын кæнынц, уыдонимæ.

Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ

(9 сах.)

Иувæрсыг хъуыдыйæдты дыууæ къорды: бæлвырдцæсгомон, æбæлвырд- цæсгомон, иумайагцæсгомон, æнацæсгомон хъуыдыйæдтæ; номхуындон хъуыдыйæдтæ.

Иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдты синоними.

Æнæххæст хъуыдыйæдтæ

(2 сах.)

Æнæххæст хъуыдыйæдты арæзт. Æнæххæст хъуыдыйæдтæ диалог æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты.

Тире æнæххæст хъуыдыйады.

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ

(7 сах.)

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгты тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлæууын кæнын. Бæттæгтæ æмæ интонацийæ, стæй ранымады хъæлæсы уагæй баст хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ.

Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. Æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтæ. Дыстъялф æмæ тире хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ.

Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртæ
(8 сах.)

Сидæны тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ. Бахæсгæ арæзтытæ. Æвастхæртæ. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтимæ, бахæсгæ арæзтытимæ. Иугай æмæ æмкъай æрхæцæн нысæнттæ.

Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ (7 сах.)

Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад. Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ. Иртæстгонд фадатон дзырдтæ.

Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады иртæстгонд бæрæггæнæнтæ, æмхасæнтæ æмæ фадатон дзырдтимæ.

Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас
(7 сах.)

Комкоммæ ныхасы æмæ диалоджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Искæй ныхас зæгъыны фæрæзтæ. Фæрссаг ныхасы тыххæй æмбарынад. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасимæ. Цитатæ. Диалог. Æрхæцæн нысæнттæ цитатæ æмæ диалогимæ.

8-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын æмæ ныффидар кæнын
(4 сах.)

II. Коммуникативон арæхстдзинæдтæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Текстæн сæргонд дæттын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Тексты мидис фæрстытæм гæсгæ æвзарын. Хи ныхæстæй йæ дзурын. Тексты ныхасы хуыз иртасын. Текстæн лингвистикон анализ кæнын. Аргъ кæнын скъоладзауты дзуæппытæн; дзуапп дæттын тексты мидисимæ баст фæрстытæн.

Дзурын. Диалогон ныхас.

Диалоджы архайын, дзурагмæ хъусын, йæ ныхас ын æмбарын, дзуапп ын дæттын. Ныхасæмбалæн афоныл æмæ хъæугæ дзуапп дæттын. Ныхасы архайын æмæ йæ кæронмæ хæццæ кæнын.

Дзурын. Монологон ныхас

Исты темæмæ гæсгæ хъуыдытæ, фæндтæ раст æмбарын кæнын. Аив æмæ хъуыдыджын ныхас кæнын. Текст хи ныхæстæй дзурын. Публицистикон раныхас райгуырæн зæххы историйы тыххæй кæнын. Ныхасы алы хуызтæй пайда кæнын адæймаджы æддаг бакасты, æрдзы æрфысты. Цыбыр хъусынгæнинаг аразын лингвистикон æрмæджы темæйыл.

Кæсын

Текст аив кæсын. Тексты сæйраг æмæ фæрссаг хъусынгæнинаг иртасын. Тексты хъæугæ информаци арын. Тексты стиль æмæ ныхасы хуыз бæрæг кæнын. Текст мидисон хайттыл дих кæнын æмæ сын сæргæндтæ æвзарын. Фæрстытæн тексты дзуæппытæ арын. Текстыл æнцайгæйæ, хъуыдыйæдтæ кæронмæ хæццæ кæнын.

Фыссын

Фæрстытæн, фысгæйæ, дзуæппытæ дæттын. Хуымæтæг хъуыдыйæдтæй вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæн дывæрсыг синонимон хъуыдыйæдтæ фыссын. Лæвæрд темæмæ гæсгæ сочиненитæ фыссын. Цæттæ кæнын публицистикон уацмыстæ: уацхъуыд, репортаж,

цыртдзæвæны æрфыст æ. æнд. æмæ пайда кæнын æвзаджы алы фæрæзтæй (ирд дзырдтæй, темæ амонаг номдартæй, риторикон фæрстытæй, æмхуызон уæнгты рæнхъытæй æ. æнд.).

III. Сæйраг домæнтæ 8-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 8-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- дзырдбасты нысаниуæг;
- домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты;
- дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзтмæ гæсгæ;
- дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады;
- хуымæтæг хъуыдыйады интонацион арæзт;
- сæйраг æмæ фæрссаг уæнгты морфологион арæзт;
- зæгъинаджы хуызтæ;
- фæрссаг уæнгты нысаниуджытæ;
- иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ сæ грамматикон æууæлтæ;
- æнæххæст хъуыдыйæдты арæзт;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгты бастдзинады фæрæзтæ æмæ иугæнаг дзырдæ æмхуызон уæнгтимæ;
- иртæстгонд уæнгты хуызтæ;
- сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ;
- комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы арæзт;
- литературон ныхасы домæнтæ;
- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ.
- пунктуацийы æгъдæуттæ;
- текст уæрæст æмæ хуызтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ (иувæрсыг æмæ дывæрсыг) аразынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- хуымæтæг иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ, хъуыдыйæдтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон æвæрст кæнынмæ;
- ныхасы мидис æмæ стильтæм гæсгæ синтаксисон синонимтæй пайда кæнынмæ;
- литературон нормæтæ æххæст кæнынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æвæрынмæ;
- сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн, стæй æнæххæст хъуыдыйады тире æвæрынмæ;
- хъуыдыйæдтæ цухгонд бæттæнтимæ раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- цы орфограммæтæ ахуыр кодтой, уыдон амонынмæ æмæ рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
- текст, текст хæйттæ, ныхас, ныхасы стильтæ æмæ ныхасы хуызтæ бæрæг кæнынмæ;
- литературон-критикон уацхъуыдай (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразынмæ;
- таурагъон текст æххæстæй кæнæ йæ цавæрдæр хæйттæ хи ныхæстæй дзурынмæ (фыссынмæ) бынаты кæнæ исты цыртдзæвæны æрфыстимæ;
- сочинени-æрфыст фыссынмæ;
- сочиненитæ публицистикон темæтыл фыссынмæ, хи хъуыдытæ, цæстæнгас дзы æвдисгæйæ;
- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвæрст кæнынмæ;
- дзырдуæттимæ кусынмæ.

9-æм кълас

(къуыри – 1 сах. фыццаг афæдзырдæг, 2сах- 2-аг афæдзырдæджы, æдæппæт – 51 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ-1сах

5–8-æм кълæсты синтаксисы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (4 сах.)

Дзырдбаст. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады уæнгтæ. Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртимæ. Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. Вазыгджын хъуыдыйад. Бæттæгтæ вазыгджын хъуыдыйады. Текст. Ныхасы стильтæ.

Вазыгджын хъуыдыйæдтæ(1 сах.)Бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйæдтæ.

Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад (3 сах.)

Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад æмæ йæ хицæндзинæдтæ. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихон бæттæгтимæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты.

Домгæвазыгджын хъуыдыйад (16 сах.)

Домгæвазыгджын хъуыдыйад æмæ йæ хицæндзинæдтæ. Сæйраг æмæ уæлæмхæст хъуыдыйæдтæ. Уæлæмхæст хъуыдыйæдты сæйраг хуызтæ. Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ уæлæмхæст хъуыдыйады. Амонæн (номивæгон) дзырдтæ сæйраг хъуыдыйады. Домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ къорд уæлæмхæст хъуыдыйæдтимæ (æмхуызон æмдомгæ, алыхуызон æмдомгæ æмæ къæпхæны уæлæмхæст). Æрхæцæн нысæнттæ домгæвазыгджын хъуыдыйæдты.

Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад (6 сах.)

Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад æмæ йæ хицæндзинæдтæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты ахаст кæрæдзимæ сæ хъуыды æмæ хъæлæсы уагмæ гæсгæ. Æрхæцæн нысæнттæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты.

Вазыгджын хъуыдыйæдтæ алыхуызон бастдзинæдтимæ: бæттæгты руаджы æмæ æнæ бæттæгтæй (5 сах.)

Алыхуызон бастдзинæдтæ цы вазыгджын хъуыдыйæдты æмбæлы, уыдоны хуызтæ, æмæ æрхæцæн нысæнттæ ахæм хъуыдыйæдты.

Стилистика (8 сах.)

Официалон-хъуыддагон, наукон, публицистикон æмæ дзургæ ныхасы стильтæ; се ’взагон арæзт. Аив литературон стиль, йæ хицæндзинад иннæ стильтæй. Лексикон, фразеологион æмæ грамматикон синонимтæ. Сæйраг домæнтæ дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ: мидисджын уæвын,

логикон æгъдауæй раст уæвын, литературон æвзаджы нормæтæн дзуапп дæттын; аивадон-нывгæнæн æмæ æндæр лексикон-грамматикон, стилистикон фæрæзтæй хъæздыг уæвын. Æвзаджы сыгъдæгдзинад.

Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонинагтæ (4сах.)

Æвзаджы ахадындзинад æхсæнадон царды. Æвзаджы рæзты бастдзинад æхсæнады рæзтимæ.

Иумæйаг æмбарынад æвзæгты хæстæгдзинады тыххæй. Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн. Ирон æвзаджы диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ. Литературон æвзаг ирон диалекты бындурыл. Литературон æвзаг дыгурон диалекты бындурыл. Литературон æвзаг æмæ диалекттæ, ныхасыздæхтыты ахастдзинадтæ. Ирон æвзаджы рæзт. Ирон æвзагзонынады историйæ. Ирон æвзагзонынады зынгæ ахуыргæндтæ.

9-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (3 сах.)

II. Коммуникативон арæхстдзинадтæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Тексты стиль æмæ ныхасы хуыз бæрæг кæнын. Тексты мидис фæрстытæм гæсгæ æвзарын. Тексты диалект кæнæ ныхасыздæхтæй ист дзырдтæ амонын. Текстмæ гæсгæ ирон æмæ дыгурон диалектты хицæндзинадтæ иргасын. Иу диалекты дзырдтæ иннæ диалекты дзырдтæй ивын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Диалоджы архайгæйæ, домæн, бардзырд, лæгъстæ, курдиат, цин кæнæ хъыг æвдисын. Арфæ кæнын æмæ хатыр курыны ныхæстæй пайда кæнын. Искæй хъуыды, диалоджы архайгæйæ, дарддæр хæццæ кæнын, æххæст кæнын. Хъæугæ информаци райсыны тыххæй фæрстытæ дæттын. Фæрстытæн æххæст дзуапп дæттын. Искæй ныхас æгъдауыл цыбыр кæнын. Ныхасæмбалы цымыдис кæнын фæрстыты æххуысæй. Пайда кæнын стереотипон æвзагон мадзæлттæй.

Дзурын. Монологон ныхас

Тексты (ныхасы) хъуыды æмбарын кæнын, бæлвырд кæнын. Информаци логикон æгъдауæй раст æвдисын. Ныхасы темæ, стиль бæлвырд кæнын. Ныхасы алы хуызтæй пайда кæнын. Хатдзæгтæ кæнын исты темæйы фæдыл. Ныхасы пайда кæнын аивадон мадзæлттæй æмæ æндæр стилистикон фæрæзтæй. Мивдисæджы алы формæтæй, фарстон æмæ разæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæй хъуыды аразын æмæ дзурын. Æнкъарæнтæ æвдисæг лексикон-грамматикон мадзæлттæй пайда кæнын. Комкоммæ ныхас фæрссаг ныхасæй ивын. Литературон æмæ стилистикон нормæты домæнтæм гæсгæ ныхас аразын. Тексты æвзаджы хицæндзинадтæ амонын. Стыльты миниуджытæ бæрæг кæнын.

Кæсын

Æмбæлгæ хъæлæсы уагæй кæсын текст (аивадон, наукон, официалон), хъуыдыйæдтæ. Тексты мидисимæ баст фæрстытæ дæттын. Тексты сæйраг æмæ фæрссаг информаци иртасын. Тексты хъæугæ информаци арын. Текстыл æнцойгæнгæ, хъуыдыйæдтæ кæронмæ хæццæ кæнын.

Фыссын

Лæвæрд дзырдтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ кæнæ текст аразын. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæм дывæрсыг синонимон хъуыдыйæдтæ фыссын. Лæвæрд темæмæ гæсгæ сочиненитæ фыссын. Текст фыссын лæвæрд темæ æмæ пъланмæ гæсгæ. Тексты æвзаджы арæзт амонин. Текстæн пълан аразын, хицæн хæйттыл æй дих кæнын. Текст ног хъусынгæнинагæй æххæст кæнын. Вазыгджын хъуыдыйæдты алы хуызтæ аразын. Реферат, доклад, хъусынгæнинаг, интервью, гыццыл сочинени, доклад, рецензи фыссын.

III. Сæйраг домæнтæ 9-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 9-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- орфограммæты хуызтæ;
- бабæттæ æмæ домгæ бастдзинады хуызтæ;
- вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт;
- стилистикæйы æмбарынадтæ;
- тексты хуызтæ æмæ ныхасы стильтæ;
- дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хицæндзинæдтæ;
- тексты арæзт; стильтæ, се ’взагон миниуджытæ;
- æвзаджы тыххæй иумæйаг зонинæгтæ;
- æрхæцæн нысæнтты хуызтæ æмæ се ’варыны æгъдæуттæ;
- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- синтаксисон синонимтæй пайда кæнынмæ ныхасы стиль æмæ мидисмæ гæсгæ;
- тексты хуыз, йæ хæйттæ æмæ стиль иртасынмæ;
- литературон æвзаджы нормæтæ бæрæг кæнынмæ;
- вазыгджын хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æмбарын кæнынмæ;
- вазыгджын хъуыдыйад раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- домгæвазыгджын хъуыдыйад, иртæстгонд уæнгтæ кæм уа, ахæм синонимон хуымæтæг хъуыдыйадæй ивынмæ;

- пунктуацион рæдыдтытыл кусынмæ;
- цы орфограммæтæ ахуыр кодтой, уыдон амонинмæ æмæ орфографион рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
- ныхасы алыхуызон стилитæ æмæ хуызтæм гæсгæ тексттæ аразынмæ;
- текст кæронмæ фыссынмæ;
- дыгурон диалектыл фыст текстты мидис æмбарын кæнынмæ;
- тексты стиль бæрæг кæнынмæ;
- текстæн конспект, тезистæ, рецензи фыссынмæ;
- литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразынмæ;
- сочиненитæ фыссынмæ публицистикон темæйыл;
- хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагъæ) фыссынмæ;
- сочиненийы мидис æмæ æвзаг хуыздæр кæнынмæ;
- диалогтæ аразынмæ;
- тексты алыхуызон рæдыдтытæ агурынмæ æмæ сæ раст кæнынмæ.
- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ

10-æм кълас

(къуыри – 1 сах., æдæппæт – 34 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ

Фонетикæ. Орфоэпи (4 сах.)

Мыртæ æмæ дамгъæты бастдзинад. Дыууæ нысанæй амынд мыртæ. Раулæфтон æмæ æнаæраулæфтон æвиппайдон æзылангон æмхæлæсон мыртæ (*к, н, т, ц, ч*). Раулæфт бæрæггæнæг дамгъæ *гъ*. Иу дамгъæйы фæлхаткæнынад. Тыхджын æмæ лæмæгъ хъæлæсонтæ ирон æмæ дыгурон æвзæгты. Æмхæлæсон мыртæ *дз, ц, з, с*-йы растдзурынад ирон литературон æмæ дыгурон литературон æвзæгты. Уырыссаг æмхæлæсонтæ æмæ хъæлæсонты растдзурынад æрбайсгæ дзырдты.

Æмхæлæсон æмæ хъæлæсон мырты ивддзинæдтæ. Уæнг. Цавд. Цавды æгъдæуттæ. Акцентуалон къордтæ. Фонетикон æвзæрст.

Орфографи. Орфограммæ. Орфографийы принциптæ (1 сах.)

Орфограммæ. Орфографийы принциптæ. Орфографион æгъдæуттæ.

Орфографион æвзæрст.

Лексикæ (11 сах.)

Лексика. Дзырдты бастдзинад сæ кæрæдзиимæ сæ мидисмæ гæсгæ. Лексикон бастдзинадты фæрæзтæ тексты хъуыдыйæдты 'хсæн. Дзырдты лексикон нысаниуæг. Дзырдты тематикон къордтæ. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Метафорæ. Метоними. Омонимтæ. Синонимтæ. Градаци. Антонимтæ. Антитезæ. Оксюморон. Æрбайсгæ дзырдтæ. Диалектизмтæ. Сæрмагонд лексика: терминтæ æмæ профессионализмтæ. Зæронд дзырдтæ æмæ неологизмтæ. Лексикон æвзæрст.

Фразеологи (2 сах.)

Уæгъдибар æмæ æнæуæгъдибар (æнгом æмæ æнæдихгæнгæ) дзырdbæстытæ. Фразеологион синонимтæ, антонимтæ æмæ омонимтæ.

Литературон æвзаг æмæ йæ нормæтæ (1 сах.)

Литературон æвзаг. Литературон æвзаджы нормæтæ. Нормæйы кодификаци.

Стилистика æмæ ныхасы культурæ (4 сах.)

Стилистика æмæ ныхасы культурæ. Стилистикон нысаниуæг. Стилистикон нормæ. Ирон лексика æмæ фразеологийы стилистикон миниуджытæ. Дзырдты стилистикон дихкæнынад. Иумæйаглитературон дзырдтæ. Чиныгон дзырдтæ. Дзургæ ныхасы лексика. Фразеологион иуæгты стилистикон дихкæнынад. Дзырдты æнкъарæнджын-экспрессивон нысаниуæг. Фæлгонцджын дзырдтæ. Эпитет. Стилистикон æвзæрст.

Этикетон ныхас (1 сах.)

Этикетон ныхас, йæ арæзт æмæ хæстæ. Этикетон формулатæ официалон æмæ æнæофициалон уавæрты: арфæ кæнын, салам дæттын, зонгæ кæнын, хабæрттæй æмæ æнæниздзинадæй фæрсын, курдиаты, хатыр курыны æмæ рæвдауæн ныхæстæ; хистæримæ, ныййарджытимæ, сывæллæттимæ ныхас.

Дзырдарæзт. Морфемикæ (1 сах.)

Дзырдарæзт куыд æвзагзонынады хай. Морфемикæ. Морфемæты хуызтæ. Бирæнысаниуæгон æмæ омонимон морфемæтæ. Дзырдтæ аразыны хуызтæ. Ахадгæ, æнæахадгæ æмæ чысылахадгæ дзырдарæзæн фæрæзтæ. Предметы æнæххæст кæнæ лæмæгъгонд æууæл чи нысан кæны, миногонтæ ахæм фæсæфтуантæ. Морфемæты стилистикон æууæлтæ. Морфемон æвзæрст.

Морфологи (9 сах.)

Ныхасы хæйттæ ирон æвзаджы. Сæрмагонд ныхасы хæйтты грамматикон категоритæ. Хауæнты нысаниуджытæ. Хауæнты хуызтæ ирон æмæ дыгурон литературон æвзагты. Мивдисæг. Мивдисæджы грамматикон категоритæ. Мивдисæджы формæты ивынад. Миногми æмæ

фæрссагми. Мивдисæджы бындуртæ. Мивдисæджы разæфтуантæ. Мивдисæджы афонтæ æмæ здæхæнты нысаниуджытæ. Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ. Бæттæгтæ. Хайыгтæ. Разæвæрдтæ æмæ фæсæвæрдтæ. Æвастхæртæ. Мырфæзмæн дзырдтæ. Морфологион æвзæрст.

10-æм къласы, алыхуызон темæтæ ахуыргæнгæйæ, фæлхатгонд цæуынц орфографи, орфоэпи, лексика, морфологи, синтаксис æмæ пунктуацимæ баст фæрстытæ.

Орфографи. Дзырдты растфыссынад разæфтуан *ны*-имæ. Бирæон нымæц аразынимæ баст орфограммæтæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ. Ивгъуыд афоны мивдисджыты растфыссынад. Фонетикон ивддзинаedtæ мивдисæджы ивгъуыд афоны бындуры. Дзырдты растфыссынад фæсæфтуантæ *-аг-* æмæ *-аг-*ы разæй. Дефис æвæрыны æгъдауттæ. Дывæргонд æмхæлæсонты растфыссынад. Вазыгджын дзырдты растфыссынад. Хайыгтæ æмæ фæсæвæрдты растфыссынад. Географион нæмтты растфыссынад гуырынон хауæны æвæрдæй.

Зылангон æмæ æзылангон æмхæлæсонты растфыссынад.

Синтаксис. Дзырдбаст. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнæг дзырдтæ семæ. Иртæстгонд уæнгтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ. Иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ. Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас. Хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ. Текст, йæ арæзт, йæ хæйттæ бæттыны лексикон-грамматикон фæрæзтæ. Синтаксисон æвзæрст.

Пунктуаци. Æрхæцæн нысæнттæ хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты, комкоммæ ныхасы, диалоджы, хъуыдыйады цитатæимæ.

II. Коммуникативон арæхстдзинаedtæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Диктормæ (ахуыргæнæгмæ) хъусын æмæ ахуыр кæнын литературон ныхас диалектон æмæ æндæр ныхасæй иртасын. Тексты темæ (дæлтемæтæ) æмæ идейæ, хъусгæйæ, бæрæг кæнын. Тексты хæйттæм хъусын æмæ сæ, дзургæйæ æмæ фысгæйæ, æмхæст текст аразын. Тексты темæ æмæ дæлтемæтимæ баст дзырдты къордтæ æмæ сæ бастдзинаedtæ бæрæг кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Ныхасмæ хъусгæйæ, иртасын стилистикон мадзæлттæ æмæ сæ хæстæ. Тексты аразæн хæйттæ æмæ сæ бастдзинады фæрæзтæ амонын. Дзургæ ныхас æмбарын, зонын æй цыбырæй æмæ æххæстæй дзурын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Фæрстытæ-дзуæппытæй æмæ репликæтæй пайда кæнын диалоджы. Домæн, бардзырд, лæгъстæ, курдиат, хъыг, цин æвдисын. Арфæ кæнын, хатыр курын. Фарстæн раст дзуапп æвзарын. Ныхас дарддæр хæццæ кæнын. Диалоджы стереотипон æвзагон мадзæлттæй пайда кæнын. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразын. Этикетон ныхасы нормæтæ æххæст кæнын; паралингвистикон мадзæлттæй цы фидауы, уыдонæй пайда кæнын.

Дзурын. Монологон ныхас

Монологон ныхас аразын. Ныхасы темæ бæлвырд кæнын. Хъусынгæнинаг æххæстæй амонин. Хъæугæ хатдзæгтæ кæнын исты темæйы фæдыл. Быцæу ныхас аразынмæ арæхсын. Ныхасы пайда кæнын аивадон-нывгæнæн мадзæлттæй æмæ æндæр аргъгæнæн, æнкъарæнджын-экспрессивон, чиныгон æмæ дзургæ ныхасы стилистикон фæрæзтæй. Мивдисæджы алы формæтæй, фарстон æмæ разæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæй хъуыды аразын æмæ зæгъынæн, стæй æнкъарæнтæ æвдисынæн пайда кæнын. Комкоммæ ныхас фæрссаг ныхасæй ивын. Литературон æмæ стилистикон нормæты домæнтæм гæсгæ ныхас аразын. Текстæн пълан аразын æмæ йæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты æвзаджы хицæндзинадтæ амонин. Хи ныхасы рæдыдтытæ хъусын æмæ сæ раст кæнын. Хи цæстæнгас æвдисын зонын æцæгдзинады хабæрттæ æмæ фæзындтæм, адæймаг цы хъусы, уыны, уымæ. Ныхасы алы хуызтæ æмæ ныхасы стильтæй пайда кæнын æмæ сын сæ миниуджытæ бæрæг кæнын.

Кæсын

Æмбæлгæ хъæлæсы уагæй кæсын хъуыдыйæдтæ, текст (аивадон, наукон, официалон). Фæрстытæн тексты дзуæппытæ арын. Тексты темæ, сæйраг хъуыды æмæ йæ стиль амонин. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын æмæ йæ мидисмæ фæрстытæ дæттын. Ныхасы хуыз бæрæг кæнын æмæ ивын. Ахуыргæнæн æмæ æндæр чингуыты кусыны амæлттæ зонын.

Фыссын

Хъуыдыйæдты алы хуызтæ аразын. Лæвæрд дзырдтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ кæнæ текст аразын. Алыхуызон стильтæ æмæ жанртæм ахæсгæ тексттæ хъуыды кæнын. Текст фыссын лæвæрд темæ æмæ пъланмæ гæсгæ. Тексты æвзаджы арæзт амонин. Текстæн пълан аразын, хицæн хæйттыл æй дих кæнын. Текст ног хъусынгæнинагæй æххæст кæнын. Текст йæ мидисмæ хæстæг, æвзæрст бынæттæ дзы кæнæ йæ цыбырæй фыссын. Реферат, доклад, хъусынгæнинаг, интервью, гыццыл сочинени, доклад, рецензи, арфæйы гæххæтт фыссын.

III. Сæйраг домæнтæ 10-æм къласы скъоладзауты зонындзинадтæ æмæ арæхстдзинадтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты хицæндзинадтæ, сæ растдзурынад;
- æрбайсгæ дзырдты растдзурынад;
- цавды æгъдæуттæ;
- дзырдтæ сæ мидисмæ, нысаниуджытæм æмæ тематикон къордтæм гæсгæ цавæртæ сты, уый;
- дзырдты семантикон æмæ стилистикон къордтæ;
- уæгъдибар æмæ æнæуæгъдибар дзырdbæстытæ;
- фразеологион синонимтæ æмæ антонимтæ;
- фразеологион иуæгты стилистикон миниуджытæ;
- этикетон ныхасы формулæты тематикæ æмæ æвзагон арæзт;

- дзырды арæзт æмæ дзырдарæзæн мадзæлттæ;
- ныхасы хæйтты сæйраг грамматикон миниуджытæ;
- орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ;
- литературон æмæ диалектон ныхас;
- æмбарынадтæ: фысгæ æмæ дзургæ ныхас, ныхас кæныны сферæтæ, монолог æмæ диалог;
- диалогон ныхас монологон ныхасæй иртасын;
- литературон æмæ стилистикон нормæтæ;
- лексикон-грамматикон стилистикон мадзæлттæ;
- текстты хуызтæ;
- ныхасы стильтæ æмæ сæ ’взагон миниуджытæ;
- ирон æмæ дыгурон æвзагты иуæй-иу лексикон-грамматикон хицæндзинадтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæй сæ миниуджытæм гæсгæ пайда кæнынмæ;
- дзырдтæ æмæ дзырдты къордты цавд раст æвæрын æмæ дзурынмæ;
- дзырдтæ æмæ дзырdbæстыты алы хуызтæй ныхасы уавæрмæ гæсгæ пайда кæнынмæ;
- фразеологион здæхтытæй пайда кæнынмæ;
- алыхуызон дзырдарæзтон мадзæлтты фæрцы хъæугæ дзырдтæ аразынмæ;
- дзырдтæн сæ грамматикон формæтæ хынцгæйæ, дзырdbæстытæ, хъуыдыйæдтæ æмæ алыхуызон тексттæ аразынмæ;
- ныхасы темæ æмæ нысанмæ гæсгæ диалогтæ аразын æмæ сæ пайда кæнынмæ;
- ныхасы æмæ æвзаджы стильтæ кæрæдзийæ хицæн кæнынмæ;
- этикетон формулæтæй ныхасы уавæрмæ гæсгæ пайда кæнынмæ;
- фарстæн раст дзуапп æвзарынмæ;
- ныхас дарддæр хæццæ кæнынмæ;
- диалоджы стереотипон æвзагон мадзæлттæй пайда кæнынмæ;
- диалогон ныхасæй монологон ныхас аразынмæ;
- бæлвырд темæйæ быцæу ныхас аразынмæ;
- текст пунктуацийы æгъдæуттæм гæсгæ æвзарынмæ;
- литературон ныхас диалектон æмæ æндæр ныхасæй иртасынмæ;
- тексты темæ (дæлтемæтæ) æмæ идейæ бæрæг кæнынмæ, пълан ын аразынмæ æмæ йæ уыцы пъланмæ гæсгæ фыссынмæ (дзурынмæ);
- тексты темæ æмæ дæлтемæтимæ баст дзырдты къордтæ амонынмæ;
- тексты цы стилистикон мадзæлттæ ис, уыдон иртасын æмæ сын сæ хæстæ æмбарын кæнынмæ;
- дзырдтæ æмæ æнгом дзырdbæстытæй сæ лексикон, грамматикон æмæ стилистикон нысаниуджытæм гæсгæ пайда кæнынмæ;

- тексттæ алыхуызон стильтæм гæсгæ аразынмæ;
- текст кæронмæ фыссынмæ, сæргонд ын хъуыды кæнынмæ;
- рефераттæ, хъусынгæнинагтæ, докладтæ, гыццыл сочиненитæ цæттæ кæнынмæ;
- текст мидисджын хайттыл дих кæнынмæ;
- тексты мидисæй хатдзæгтæ кæнынмæ;
- алыхуызон рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
- хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты, комкоммæ ныхасы æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ;
- этикетон формулатæ æмæ æвзагон штамптæй ныхасы уавæрмæ гæсгæ пайда кæнынмæ;
- алыхуызон æвзæрстытæ кæнынмæ.

11-æм кълас

(къуыри – 1 сах., æдæппæт – 34 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинадтæ

8–9-æм кълаесты синтаксисæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын

(15 сах.)

Дзырдбаст. Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйад. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтæ. Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ. Сидæн. Вазыгджын хъуыдыйад. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад. Бабæтгæ бастдзинады фæрæзтæ. Синтаксисон ахастытæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады хайтты 'хсæн. Домгæвазыгджын хъуыдыйад. Домгæ бастдзинады фæрæзтæ. Уæлæмхæст хъуыдыйæдты (предикативон хайтты) хуызтæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад. Синтаксис (5 сах.)

Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйæдтæ.

Искæй ныхас зæгъыны мадзæлттæ. Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас.

Цитатæ.

Стилистика (3 сах.)

Æвзаджы аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ. Троптæ: эпитет, абарст, метафорæ, олицетворени, перифразæ, аллегории. Стилистикон фигурæтæ: антитезæ, параллелизм, градаци.

Текст (5 сах.)

Текст; йæ арæзт, йæ миниуджытæ. Вазыгджын синтаксисон æнæхъæн (ВСÆ); йæ арæзт æмæ семантикæ. Хъуыдыйæдтæ бæттыны лексикон-грамматикон фæрæзтæ вазыгджын синтаксисон æнæхъæны. Параллелон æмæ цæгон бастдзинадтæ ВСÆ.

Абзац. Абзацы арæзт, йæ хæстæ текст.

Ныхасы хуызтæ (2 сах.)

Ныхасы хуызтæ. Таурæгъон ныхас. Ёрфыст. Хи хъуыдыты загъд (тæрхæттæ). Ныхасы арæзт: экспозици, бабаст, архайды цыд, кульминаци, райхæлд, кæрон.

Ныхасы стильтæ (4 сах.)

Ныхасы стильтæ: официалон-хъуыддагон, наукон, публицистикон, дзургæ ныхасы. Стыльты лексикон-фразеологион, морфологион, синтаксисон миниуджытæ. Публицистикон жанртæ. Аивадон стиль; йе 'взагон хицæндзинаæдтæ.

11-æм къласы, алыхуызон темæтæ ахуыргæнгæйæ, фæлхатгонд цæуынц орфографи, орфоэпи, лексика, морфологи æмæ пунктуацимæ баст фæрстытæ.

Фонетика. Дзырдты фонетикон æвзæрст. Ирон æмæ дыгурон æвзæгты фонетикон хицæндзинаæдтæ.

Орфографи. Мивдисджыты ивгъуыд афоны цæсгомон формæты растфыссынад. Дывæргонд æмхъæлæсонты, æмхъæлæсонты къордты растфыссынад, вазыгджын дзырдты растфыссынад. Номдарты растфыссынад.

Лексикологи. Синонимтæ. Антонимтæ. Диалектон дзырдтæ. Бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ. Терминтæ. Дзырдарæзт. Дзырдарæзæг æмæ формæаразæг аффикстæ.

Морфологи. Ныхасы хæйтты æвзæрст.

Синтаксис. Ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ.

Пунктуаци. Ёрхæцæн нысæнтты хуызтæ æмæ функцитæ. Ёрхæцæн нысæнттæ хуымæтæг хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ æмæ æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ. Ёрхæцæн нысæнттæ хуымæтæг хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтимæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ, сидæнтимæ. Ёрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Ёрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасы, фæрссаг ныхасы, хъуыдыйады цитатæимæ.

II. Коммуникативон арæхстдзинаæдтæ

Ныхасмæ хъусын æмæ йæ æмбарын

Тексты диалект кæнæ ныхасыздæхтæй ист дзырдтæ амонын. Текстмæ гæсгæ ирон æмæ дыгурон диалектты лексикон-грамматикон хицæндзинаæдтæ иртасын. Иу диалекты дзырдтæ иннæ диалекты дзырдтæй ивын.

Дзурын. Диалогон ныхас

Диалоджы архайгæйæ, фæдзæхст, бардзырд, уынаффæ æвдисын. Ёппæлын, фауын; цымыдисдзинад, цин кæнæ хъыг æвдисын. Арфæ кæнын, хатыр курын. Искæй хъуыды дарддæр хæццæ кæнын, æххæст кæнын. Хъæугæ информаци райсыны тыххæй фæрстытæ дæттын. Фæрстытæн тагъд дзуапп дæттын. Искæй ныхас æгъдауыл цыбыр кæнын. Диалоджы архайгæйæ, ныхасæмбæлттæм хъусын. Ныхасы темæ ивын.

Фæрстыты алы хуызтæй пайда кæнын. Фæрссаг ныхасæй комкоммæ ныхас аразын.

Дзурын. Монологон ныхас

Цау, хабары тыххэй хъусын кæнын, хи цæстæнгас æвдисгæйæ. Хъуыды æмбарын кæнын, бæлвырд кæнын. Хъусынгæнинаг логикон æгъдауэй раст æвдисын. Иумæйаг хатдзæгтæ кæнын. Информаци бæлвыддæр кæнын, исты факттæ сбæрæг кæнгæйæ. Разыдзинад кæнæ æнæразыдзинад æвдисын. Раст пайда кæнын аргъгæнæн-æнкъарæнæджын дзырдтæ æмæ фразætæй. Хъуыды равдисыны тыххэй синонимикон мадзæлттæй пайда кæнын. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразын. Ныхасы алы хуызты æмæ ныхасы стильты миниуджытæ бæрæг кæнын. Ныхасы алы хуызтæй пайда кæнын. Ныхасы алы стильтæй пайда кæнын.

Кæсын

Текстæн сæргонд æвзарын. Текст хæйттыл дих кæнын. Фæрстытæн тексты дзуæппытæ арын. Тексты мидисмæ фæрстытæ дæттын. Тексты сæйраг æмæ фæрссаг информаци иртасын. Тексты темæ æмæ идейæ бæрæг кæнын. Текстæн лексикон-фразеологион анализ кæнын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Тексты аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ арын. Тексты композици æвзарын. Тексты стиль ивын. Ныхасы хуыз иртасын æмæ ивын. Тексты хæйттæ кæрæдзи фæдыл раст æвæрын. Тексты лексикон-грамматикон анализ. Тексты стилистикон анализ.

Фыссын

Таурæгъон хъуыдыйæдтæй фарстон æмæ разæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæ аразын. Дывæрсыг хъуыдыйæдтæй иувæрсыгтæ аразын æмæ иннæрдæм. Хуымæтæг хъуыдыйæдтæй вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Лæвæрд схемамæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Текстæн рецензи фыссын. Текстæн пылан аразын. Конспект, тезистæ, интервью, тексты (чынджы) аннотаци, доклад фыссын. Газетмæ цыбыр уац бæлвырд темæйыл фыссын. Пыланмæ гæсгæ уац фыссын. Сочинени-æрфыст, сочинени-тæрхон, портретон очерк, курдиат, характеристикæ фыссын. Фыстæг-таурæгъ, фыстæг-æрфыстыл кусын.

III. Сæйраг домæнтæ 11-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- синтаксисы сæйраг иуæгтæ: дзырдбаст, хъуыдыйад (хуымæтæг æмæ вазыгджын), текст;
- иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ, иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ, сæ грамматикон арæзт, сæ функцитæ;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ, иртæстгонд уæнгтæ кæрæдзийæ иртасын;
- бабæттæ æмæ домгæ бастдзинады хуызтæ;
- вазыгджын хъуыдыйады арæзт æмæ хуызтæ;
- комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы арæзт;
- цитатæ;
- аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ: троптæ æмæ стилистикон фигурætæ;

- ныхасы хуызтæ æмæ ныхасы стильтæ, сæ арæзт æмæ миниуджытæ;
 - монологон ныхас;
 - этикетон фразæтæ æмæ æвзагон штамптæ;
 - диалектон æмæ ныхасыздæхтон хицæндзинæдтæ (лексикон, фонетикон æмæ грамматикон);
 - ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу лексикон-грамматикон хицæндзинæдтæ;
 - тексты арæзт;
 - æрхæцæн нысæнттæ æмæ сæ функцитæ;
 - грамматикон æвзæрстыты хуызтæ.
- Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:
- диалогтæ райдайынмæ æмæ диалоджы архайынмæ;
 - ныхас æгъдауыл аскъуыддзаг кæнынмæ, информаци исынæн алы мадзæлттæй пайда кæнынмæ;
 - хъуыды логикон æгъдауæй раст арæзт фразæтæй æмбарын кæнынмæ;
 - текстæй хатдзæг кæнынмæ;
 - быцæу ныхас аразынмæ, этикетон фразæтæ æмæ æвзагон штамптæй пайда кæнынмæ;
 - диалоджы мидис монологон ныхасы æвдисынмæ;
 - текстмæ хъусгæйæ, диалекттæ æмæ ныхасыздæхты хицæндзинæдтæ амонинмæ;
 - ирон диалекты алыхуызон ныхасыздæхтытыл æмæ дыгурон диалектыл фыст текстты мидис æмбарын кæнынмæ;
 - дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдты алы хуызтæ æвзарын æмæ сæ пайда кæнынмæ;
 - тексты структурæ æмæ стиль ивынмæ;
 - текстæн конспект, тезистæ, рецензи, аннотаци, пълан фыссынмæ;
 - алыхуызон сфæлдыстадон тексттæ фыссынмæ газетмæ: уац-хъусынгæнинаг, портретон очерк, сочинени-æрфыст, сочинени-тæрхон; фыстæг-таурæгъ, фыстæг-æрфыст;
 - ирон æвзаджы лексикон-грамматикон мадзæлттæй, уымæ аивадон-нывгæнæн фæрæзтæй дæр пайда кæнынмæ;
 - хъуыддаджы гæххæттытæ фыссынмæ: автобиографи, курдиат, характеристика;
 - текстæн лексикон-грамматикон, стилистикон, лексикон-фразеологион æмæ пунктуацион анализ кæнынмæ.

Кæлендарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 5-æм къласæн

цæттæгонд у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълаестæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

Сахæтты нымæц лæвæрд цæуы, 1-аг афæдзырдæг-1 сахатæй, 2-аг афæдзырдæджы – 2 сахатæй. Æдæппæт – 51 сахаты

№	ны-мæц	Урочы темæ	сах	Урочы хуыз	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)			Ахуырадон архæйдтытæ
					Предметон	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон	
1.		Мадæлон æвзаджы ахадывдзинад царды. Текст. Тексты æмбарынад	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок	Æрдзурын мадæлон æвзаджы ахадывдзинадыл адæймаджы царды, ныхас æмæ æвзаджы хицæндзинадтыл	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадæлон æвзаджы ахадывдзинад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ (сочинени-хæдзармæ куыст)
2		Райдайæн кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	3			Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.		
1.		Дзырды хæйттæ фæлхат кæнын	1	Фæлхат кæныны урок	Дзырды хæйттæ зæрдыл æрлæууын кæнын; дзырд æвзарын куыд зонынц, уый сбæрæг кæнын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Ирон лексикайы хъæздыгдзинад æнкъарын	Дзырдарæзтон æвзæрстытæ, ног дзырдтæ аразыныл куыст
2.		Номдарты тасындзæг фæлхат кæнын. Хъусгæфыст.	1	Фæлхат кæныны урок	Номдарты тасындзæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн:	Æвзаджы иуæгтæ анализ æмæ синтез кæнынмæ тырнын	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст

						æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын		
3.		Рæдыдтытыл куыст. Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг фæлхат кæнын.	1	Фæлхат кæныны урок	Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: комкоммæ ныхас аразын, нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын зонын; хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	Хъуыдыйады æвзæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ
		Синтаксис æмæ пунктуаци. Ныхасы культурæ	14					
1.		Дзырдбаст. Дзырдбасты арæст. Дзырдбаст æмæ дзырд, сæ хицæндзинаæдтæ. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. Дзырдбасты æвзæрст.	1	Ног æрмæг амонаны урок	Бацамоны дзырдбасты хицæндзинаæдтæ, дзырдбаст аразыны мадзæлттæ	Коммуникативон: искæй ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст
2.		Хъуыдыйад. Хъуыдыйады хуызтæ сæ загъды нысанмæ æмæ интонацимæ гæсгæ. Таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæ.	1	Комбинагон урок ныхасы рæзтыл куысты элементтимæ	Бацамоны хъуыдыйады хуызтæ сæ загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ	Коммуникативон: нхи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ
3		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2		Зонындзинаæдтæ бæрæг кæнын	Регулятивон: хи рæдыдтытæ раст кæнын, хи архæйдтытæн аргъ кæнын.		
		2 четверть-8 сах.						
1		Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ: сæйрат æмæ зæгъинаг	2	Урок-практикум	Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ бацамоны, сæ æууæлтыл æрдыурын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус	Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад	Синтаксисон æвзæрстытæ, сфæлдыстадон куыстытæ

						дарын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	гуырын кæнын	
2		Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. Æххæстгæнæн. Текст.	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок	Æрдзурын, тексты темæ куыд бæрæггонд цæуы, ууыл; фæцалх кæнын тексты темæ æргом кæныныл	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи рæдыдтытæ раст кæнын хи архæйдтытæн аргъ кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Коллективы архайынмæ æмæ хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнындзинад рæзын кæнын	Текстимæ куыст: тексты анализ, текст рацаразыныл куыст æмæ а.д., алыхуызон жанрты æмæ функционалон хуызты тексттæ аразын;
3		Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ: бæрæггæнæн æмæ фадатон дзырдтæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок	Бацамонын хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ, æрдзурын сæ хицæндзинаæдтыл	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Эстетикон æнкъараæнтæ гуырын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ
4		Рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Нывмæ гæсгæ сочинени.	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынаæдтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ, предметы æрфыст цæттæ кæнын
5		Хуымæтæг цыбыр æмæ даргъ хъуыдыйæдтæ	1	Урок- балц	Хуымæтæг цыбыр æмæ даргъ хъуыдыйæдтæ	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи рæдыдтытæ раст кæнын, хи архæйдтытæн аргъ кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадаæлон æвзаг ахуыр кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын	Синтаксисон æвзæрстытæ. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхъæддзинад бæрæг кæнын. Къордты куыст. Сфæлдыстадон

								куыстытæ.
6		Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ (бæттæгтимæ æмæ æнæ бæттæгтæй). Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	1	Урок-беседа		Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Фыдыбæстæм уарзондзинад гуырын кæнын	Тексты пунктуацион анализ. Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ аразыныл куыст.
7		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	2					
		3-æг четверть-21 с						
1		Сидæн. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ. Сочинени.	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок	Сидæны æмбарынад, функци	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындианд рæзын кæнын	Сидæнтимæ хъуыдыйæдтæ аразын; изложении ныффыссын
2		Вазыгджын хъуыдыйад. Хъ-д бæттæгтимæ. Æрхæцæн нысæнттæ. Вазыгджын хъуыдыйад равзарыны фæтк.	1	Ног æрмæг амонны урок	Вазыгджын хъуыдыйæдты арæзт, синтаксисон функци	Коммуникативон: къорды кусынмæ араехыныл кусын. Регулятивон: хи архæйдтытæ æмæ къорды уæнгты архæйдтытæн фæтк аразын. Базонæн: вазыгджын хъуыдыйады арæзт, хуымæтæг хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ æнкъарын		Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй дзурын
3		Комкоммæ ныхас. Авторы дзырдтæ комкоммæ ныхасимæ. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.	1	Комбина рон урок ныхасы рæзтыл куысты элементтимæ	Комкоммæ ныхасы æмбарынад, функци	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: комкоммæ ныхас цы хъуыдыйæдты ис, уыдоны арæзт æмбарын, ахæм хъуыдыйад	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнындзинады л куыст	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ

						саразын зонын.		
4		Диалог. Диалогы арэзт. Этикетон диалог. Аьрхэцэен нысэнттэ диалогон ныхасы. Тексты сэйраг хьуыды.	1	Ныхасы рэзтыл кусыны урок (фысгэ кэнаэ дзургэ)	Диалоджы эмбарынад, функци	Коммуникативон: ахуыргэнаг эмэ эмкъласонтимэ иумэ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архэйдтытэен фэatk аразын, раст сэ кэнын, сэ фэстиуджытэ равзарын зонын Базонаэ: комкоммэ ныхас эмэ диалогон ныхасы арэзт эмбарын, диалоджы архайын зонын	Сфэлдыстадон куыст кэнынмэ тырнындзианд рэзын кэнын	Диалогон ныхасы рэзтыл куыст
5		Фонетикаэ, орфэпи, графикаэ эмэ орфографи. Ныхасы культураэ.	5					
6		Фонетикаэ куыд эвзагзонынады хай. Мыр эмэ дамгэ. Хьэлэсон мыртэ. Амхьэлэсон мыртэ. Дзырды фонетикон эвзэрсты фэatk. Дамгуат	2	Комбина рон урок		Коммуникативон; фэрстытэ эвэрын зонын быцау кэнын зонын хи хьуыдытэ аргом кэнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архэйдтыты фэatk сбэрэг кэнын, ахуыры фэстиуджытэ рагацау сбэрэг кэнын. Базонаэ: хи архэйдтыты рефлексии; хи хьуыдытэ (зонындзинаэдтэ) логикон эгьдауэй равэрын.	Хи ныхасы хьэд аивдэр кэнынмэ тырнын	Дзырды фонетикон эвзэрстытэ; дзырдуатон диктант; орфографион фэлтэрэнтэ
7		Дэргвэтин амхьэлэсонты растдзурынад эмэ растфыссынад.	1	Комбина рон урок		Коммуникативон; хи хьуыдытэ аргом кэнын. Регулятивон: ахуырадон архэйдтыты фэatk сбэрэг кэнын. Базонаэ: хи архэйдтыты рефлексии; хи хьуыдытэ (зонындзинаэдтэ) логикон эгьдауэй равэрын.	Раст фыссын эмэ раст дзурыныл архайын	Растфыссынадыл куыст; орфэпион нормэтыл куыст
8		Уэнг. Дзырд иу рэенхээй иннамаэ хэссыны эгьдэуттэ. Цавд.	1	Комбина рон урок контрол		Коммуникативон: дзургэ эмэ фысгэ ныхасы хэрзхьэддзинадыл кусын.	Раст фыссын эмэ раст дзурыныл	Орфографион фэлтэрэнтэ, тексты

				он урочы элементт имæ		Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын	архайын	орфографион анализ
9		Æлвæст изложени	1			Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын		
		Лексикæ. Ныхасы культуæ	5					
10		Лексикайы æмбарынад. Дзырды лексикон нысаниуæг. Тексты арæзт, абзац.	1	Комбина рон урок ныхасы рæзтыл кусыны урочы элементт имæ	Бацамонын дзырды лексикон нысаниуæджы æмбарынад	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад рæзын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; тексты анализ
11		Иунысанон æмæ бирæнысанон дзырдтæ.		Ног æрмæг амонын ы урок	Бацамонын иунысанон æмæ бирæнысанон дзырдты хицæндзинадтæ, хи ныхасы сæ пайда кæнын фæцалх кæнын	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Лексикон фæлтæрæнтæ. Тексты лексикон анализ. Сфæлдыстадон куыстытæ.
12		Комкоммæ нысаниуæг æмæ ахæсгæ нысаниуæг.	1	Комбина рон урок	Бацамонын дзырдты комкоммæ нысаниуæг æмæ ахæсгæ нысаниуæг; комкоммæ нысаниуæг кæмæн ис, уыцы дзырдтæй пайда кæнын фæцалх кæнын	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи дзырдуат фæхъæздыгдæр кæнынмæ тырнын	Лексикон фæлтæрæнтæ. Тексты лексикон анализ. Сфæлдыстадон куыстытæ.

13		Синонимтæ. Синонимты нысаниуæг тексты. Хъуыдыйæдты бастдзинад тексты	1	Комбина рон урок Ныхасы рæзтыл куысты элемент тимæ	Бацамонын синонимты æмбарынад, хи ныхасы сæ пайда кæнын фæцалх кæнын	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: æфсоны-фæстиуæджы ахастытæ æргом кæнын; текст-тæрхон аразын.	Хи дзырдут аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ
14		Антонимтæ. Антонимты нысаниуæг тексты	1	Урок- хъазт	Бацамонын антонимты æмбарынад, хи ныхасы сæ пайда кæнын фæцалх кæнын	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Текстæн эстетикон æгъдауæй аргъ кæнын	Лексикон фæлтæрæнтæ. Тексты лексикон анализ. Къордты куыст, индивидуалон куыст. Синонимтæ æмæ антонимтæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй дзурын
15		Омонимтæ. Омонимты функционалон нысаниуæг тексты Фæлхат кæнын	1	Урок- ерыс	Бацамонын омонимты æмбарынад, хи ныхасы сæ пайда кæнын фæцалх кæнын	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Текстæн монон- эстетикон æгъдауæй аргъ кæнын	Лексикон фæлтæрæнтæ. Тексты лексикон анализ. Сфæлдыстадон куыстытæ. Къордты куыст
		Морфемикæ. Орфографи. Ныхасы культура	7					

1.		Морфемикæйы æмбарынад. Дзырды нысаниуæгджын хæйттæ. Уидаг. Иуидагон дзырдтæ тексты. Бындур æмæ кæрон	2	Урок-практикум	Бацамонын морфемикæйы æмбарынад, фæцалх кæнын дзырды морфемикон æвзæрстыл, иуидагон дзырдтæ ссарыныл	Коммуникативон: къорды кусын; хи æмæ искæй ныхас раст кæнын. Регулятивон: къорды ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Къордты куыст, индивидуалон куыст
2.		Разæфтуантæ æмæ сæ нысаниуджытæ. Фæсæфтуан. Фæсæфтуаны хæс дзырды мидæг. Дзырдты морфемикон æвзæрстытæ	1	Кобинарон урок	Бацамонын дзырды хæйттæ, фæцалх кæнын дзырд æвзæрыныл	Коммуникативон: хи æмæ искæй ныхас раст кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: анализ и синтез кæнын; хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын
3.		Текстмæ хæстæг (бæлвырд) изложени	1	Ныхасы рæзтыл куысты урок		Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ, предметы æрфыст цæттæ кæнын
4.		Æмхъæлæсон мырты ивддзинад разæфтуанты фæстæ	1	Комбинарон урок		Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон	Къорды кусынмæ разæнгæрд кæнын	Къордты куыст, индивидуалон куыст

						æгъдауæй равæрын.		
5		Контролон хъусгæфыст.Рæдыдтытыл куыст	2					
		4-ая четверть- 16ч						
1		Морфологи. Орфографи. Ныхасы культурæ Иумæйаг æмбарынад сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйтты тыххæй.	12 1	Ног æрмæг амонын ы урок	Бацамонын сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйтты хицæндзинаедтæ	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын	Морфологион æвзæрстытæ, нывмæ гæсгæ куыст; дидактикон хъæзтытæ
2		Номдар.	4					
3		Номдар. Йæ нысаниуæг æмæ грамматикон æууæлтæ. Сочинени	1	Комбина рон урок	Бацамонын номдары грамматикон æууæлтæ иртасын, хи ныхасы мидæг номдартæй раст пайда кæнын	Коммуникативон: номдартæй хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: номдары æвзагон хицæндзинаедтæ иртасын	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын	Номдарты морфологион анализ; номдарты л æнцой кæнгæйæ, ног тексттæ аразын
4		Иумæйаг æмæ сæрмагонд номдартæ. Тексты хуызтæ. Таурæгъон текст.	1	Ныхасы рæзтыл куысты урок	Æрдзурын иумæйаг æмæ сæрмагонд номдарты хицæндзинаедтыл; равзарын тексты хуызтæ, таурæгъон тексты æууæлтæ	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн:	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Иумæйаг æмæ сæрмагонд номдартæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй

						иумæйаг æмæ сæрмагонд номдарты ахадындзинад æмбарын		таурæгъон текст аразыныл кусын.
5		Номдарты нымæц. Бирæон нымæц аразыны хицæндзинадтæ.	1	Комбина рон урок контрол он урочы элементт имæ	Сахуыр кæнын номдарты бирæон нымæц аразыныл, бафидар кæнын бирæон нымæцы номдарты растфыссынады æгъдауттæ	Коммуникативон: бирæон нымæцы номдартæй хи хъуыдытæ æргом кæнгæйæ пайда кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинадтæ иртасын	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын	Рацыд æрмæджы фæдыл беседа; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст; дидактикон хъазт
6		Хауæнтæ. Номдарты тасындзæг.	1	Урок- балц	Бацамонын хауæнтæ, фæцалх кæнын тасындзæг кæныныл	Коммуникативон: номдартæ раст ивын хауæнтæм æмæ нымæцтæм гæсгæ, хи хъуыдытæ æргом кæнгæйæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: тасындзæгæй пайда кæнын, номдарты формæтæ раст ивын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын	Номдарты тасындзæг; дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын
7		Миногон	3					
8		Миногоны æмбарынад. Миногонты бастдзинад номдартимæ.	1	Комбина рон урок	Миногоны нысаниуæг бацамонын, фæцалх кæнын тексты миногонтæ ссарыныл, миногонтæй хи ныхасы пайда кæныныл	Коммуникативон: миногонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: миногоны æвзагон хицæндзинадтæ иртасын	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын
9		Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ.	1	Ног æрмæг амонны ы урок	Фæцалх кæнын миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ кæрæдзийæ	Коммуникативон: миногонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын,	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын	Дидактикон хъазт; дзырдбдытæ æххæст кæнын; тексты анализ

					иртасын	иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: миногоны æвзагон хицæндзинадтæ иртасын		
10		Миногонты бæрцбарæнтæ. Миногон æвзарыны фæтк.	1		Базонгæ кæнын миногонты бæрцбарæнтимæ, фæцалх кæнын алыхуызон бæрцбарæнтимæ миногонтæ аразыныл	Коммуникативон: миногонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: миногоны æвзагон хицæндзинадтæ иртасын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын	Морфологион æвзарстытæ; дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразыныл куыст
11		Æрфыстон текст. Текстмæ хæстæг изложени.	1	Ныхасы рæзтыл куысты урок	Равзарын тексты хуызтæ, æрфыстон тексты æууæлтæ; бацæттæ кæнын текстмæ хæстæг изложении фыссынмæ	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын нихасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи нихас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ разæнгарддзинад	Текстæн пълан аразыныл куыст; пъланмæ гæсгæ текст хи нихæстæй радзурын; хи текст фыссын
12		Нымæцон	3					
13		Нымæцон. Нымæцоны бастдзинад номдартимæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок	Бацамонын нымæцоны грамматикон æууæлтæ иртасын, хи нихасы мидæг нымæцонтæй раст пайда кæнын	Коммуникативон: нымæцонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: нымæцоны æвзагон хицæндзинадтæ иртасын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын	Къордты куыст, индивидуалон куыст
14		Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ. Нымæцоны морфологион æвзарст.	2	Урок- иртасæн	Фæцалх кæнын бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæй хи нихасы пайда кæныныл	Коммуникативон: нымæцонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын	Тексты анализ; темæмæ гæсгæ æнцойгæнаен схемæтæ æмæ таблицæтæ цæттæ кæнын

						Базонæн: нымæцонь æвзагон хицæндзинæдтæ иртасын		
15		Дзырдты морфологион æвзæрст	1		Бацæмоньн морфологион æвзæрсты фæтк, фæцалх кæнын дзырд морфологион æвзæрст кæнын	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын, искæй хъуыдытæм хъусын, аргъ сын кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын. Базонæн: æвзæджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын	Морфологион æвзæрстытæ; интернеты æрмæгимæ кусын
16		Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Контролон диктант.	3	Контрол он урок	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидаг рацыд æвзæджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын; рæдыдтытæ раст кæныныл архайын	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзæджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын
		Æдæппæт	51с ах					

Фиппаинæгтæ:

1. Къæлиндарон-тематикон пълан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон у ивддзинæдтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, куысты хуызтæ, УАА урочы, информацион ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ.

2. Къæлиндарон-тематикон пъланмæ гæсгæ 5-æм къласы фысгæ куыстыты нымæц у ахæм:

диктанттæ – 5

изложенитæ – 4

сочиненитæ – 2-3 (фылдæр – хæдзармæ лæвæрд).

Фысгæ куыстытæ дæр лæвæрд цæуынц хуызæгæн: ахуыргæнæгæн йæ уавæртæм æмæ скъоладзауты зонындзинæдтæм гæсгæ йæ бон у сæ нымæцмæ ивддзинæдтæ хæссын.

Къæлиндарон-тематикон пылан ирон æвзагæй 6-æм къласæн

цæттæгонд у Респубика Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукайы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълаестæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

Къæлиндарон-тематикон пыланы бæрæггонд æрцыдысты канд æвзаджы темæтæ нæ, фæлæ ныхасы темæтæ дæр, 6-æм къласы ирон æвзаджы чиныджы куыд лæвæрд сты, афтæмæй (Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чиныг / Кокайты Л. - Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 192ф.)

№	ны-мæц	Урочы темæ	сах	Урочы хуыз	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)			Ахуырадон архæйдтытæ
					Предметон	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон	
1.		Æвзаг-адæмæн кæрæдзи æмбарыны фæрæз. 5-æм къласы рацыд æрмæг сфæлхат кæнын æмæ бафидар кæнын(5 сах.) Фонетикæ. Дзырды хæйттæ фæлхат кæнын. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ.	1	Фæлхат кæныны урок.	Дзырд иу рæнхъæй иннаемæ хæссын. Хъæлæсонты æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн:хъæлæсонты æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад; зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты фембæлд дзырды райдиан æмæ уидаджы. Дзырдтæн сæ арæзт, сæ мыртæ.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Дзырдтæ орфограммæтæм гæсгæ агурын, орфограммæтæ раст æмбарын кæнын; дзырдты растфыссынады æгъдауттæ.
2.		Лексикæ фæлхат кæнын. Мадæлон æвзаг.	1	Фæлхат кæныны урок.	Лексикайы сæйраг æмбарынадтæ.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.	Мадæлон æвзаг ахуыр кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст

						Базонæн: ирон æвзаджы дзырдты нысаниуæг, сæ мидис, ныхасы сæ пайда кæнын.		
3.		Дзырдарæзт. Афæдзы афонтæ. Фæззæг. Диктант	1 1	Фæлхат кæныны урок.	Дзырдарæзты тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: Дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ ирон æвзаджы	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Дзырдты растфыссынад æгъдæуттæ.
4.		Радьдтытыл куыст. Морфологи. Ирыстоны истори.	1	Фæлхат кæныны урок.	Морфологийы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: Дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ ирон æвзаджы.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын .	Морфологион æвзæрстытæ, нынмæ гæсгæ куыст; дидактикон хъæзтытæ.
5		Синтаксис.	1	Комбина рон урок контрол он урочы элемент имæ.	Синтаксисы сæйраг иуæгтæ:	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион нормæтæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын.	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
6		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	2		Контролон диктант рацыд æрмæгæй грамматикон хæсимæ.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
		2-æг четвæртъ- 8 сах						

1.		Лексика æмæ фразеологи (5сах.) Лексикайы æмба-рынад. Æппæтадæ-мон дзырдтæ. Ирыстоны истори.	1	Ног æрмаг амонын ы урок.	Бацамонын дзырдты лексикон нысаниуæг.	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: ирон æвзаджы дзырдты нысаниуæг, сæ мидис, ныхасы сæ пайда кæнын.	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст.
2.		Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Ирыстоны истори.	1	Комбина рон урок ныхасы рæзтыл кусыны учрчы элементт имæ.	Диалектон æмæ профессионалон дзырдты æмбарынад.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: пайда кæнын профессионалон дзырдтæй ныхасы ,хицæн кæнын зоной тексты профессионалон æмæ диалектон дзырдтæ.	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын.	Рацыд æрмаджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст.
3.		Архаизмтæ. Историзмтæ.	1	Ног æрмаг амонын ы урок.	Бацамонын зæронд дзырдтæ æмæ историзмтæ, се мбарынадтæ.	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: ныхасы æмæ тексты дæр хицæн кæнын архаизмтæ.	Фыдыбæстæм уарзондзинад гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст.
4.		Неологизмтæ. Ирыстон.	1	Урок-практик ум.	Бацамонын ног дзырдтæ,неологизмтæ, се мбарынад.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн:ныхасы арæхстджынай пайда кæнын ног дзырдтæй урокты мидæг.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Рацыд æрмаджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст.
5.		Фразеологон дзырdbæстытæ. Изложени. «Къоста – ирон адæмы стъалы.»	1	Ног æрмаг амонын ы урок.	Бацамонын фразеологион дзырdbæстытæ. Сæ нысаниуæг æвзаджы.	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: Фразеологизмтæй пайда кæнын зонын æмæ арæхсын ныхасы æмæ фысгæ куыстыты.	Эстетикон æнкъарæнтæ гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст.
6.		Дзырдарæзт(5 сах.) Дзырдарæзты æмбарынад	2			Коммуникативон: нæхи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаг гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй	Нывкæнынадмæ цымыдисдзинад æмæ уарзыны	

						сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хицæн бындуртæй ног дзырдтæ аразын.	æнкъарæнтæ гуырын кæнын.	
7		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	1		Контролон диктант рацыд æрмæгæй грамматикон хæсимæ.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
		3-æг четверть-21с						
1		Вазыгджын дзырдтæ. Къоста – нывгæнаг.	1	Ног æрмæг амоныны урок	Бацамонын дзырдты аразыны мадзæлттæ ирон æвзаджы. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Коммуникативон: нæхи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хицæн бындуртæй ног дзырдтæ аразын.	Нывкæнынадмæ цымыдисдзинад æмæ уарзыны æнкъарæнтæ гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст.
2		Дзырдарæст. Æмуидагон дзырдтæ. Ирыстон.	1	Зонындз инæдтæ фидар кæныны урок.	Дзырдтæ аразыны мадзæлттæ ирон æвзаджы. Мырты ивынад дзырд аразгæйæ.	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: хицæн бындуртæй ног дзырдтæ аразын.	Фыдыбæстæм æмæ маделон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст.
3		Дзырдты морфемон æвзæрст. Ирыстон.		Урок-практикум.	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ дзырдты аразыны мадзæлттæй цы	Коммуникативон: нæхи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын	Ирыстоны географи зонын æмæ ахуыр кæнын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст;

					базыдтой, уый.	æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: зонын æмæ арæхсын раст æмæ хъуыдыгæнгæйæ фыссын.		фронталон бафарст.
4		Сфæлдыстадон изложени. «Къостайы сабибонтæ»	1	Комбина рон урок ныхасы рæзты урочы элементт имæ.		Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдауттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Дзырдты морфемон æвзæрст.
5		Морфологи.(30 Номдар.(5 сах.) Номдар. Номдарты дзырдарæзт. Фыдæлты хæзнатæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ номдарты дзырдарæзты тыххæй.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын.	Номдарты морфологион анализ; номдарты л æнцой кæнгæйæ, ног тексттæ аразын.
6		Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Фыдæлты хæзнатæ.	1	Урок-практик ум.	Бацамонын номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджыæмæ сæрастфыссынад.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раггом кæнынæн цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: разæфтуанты фæрцы аразын номдартæ æмæ сæ растфыссынмæ арæхсын.	Фыдæлты хæзнатæн аргъ кæнын æмæ сæ бахъахъæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
7		Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ(бындур) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы. Улæфты рæстæг.	1	Зонындз инæдтæ фидар кæныны урок.	Бацамонын номдарты дзырдарæзт дзырдтæ(бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн:	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Дзырдтæн морфемон æвзæрст кæнын.

						Разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы ног дзырдтæ аразын зонын .		
8		Цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ. Наукæ æмæ ахуырад.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Бацамонынцыбыргонд вазыгджын дзырдтæ.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: зонын вазыгджын дзырдтæ аразын.	Мадалон æвзаг ахуыр кæнынмæ тырнындынад гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
9		Æндæр ныхасы хæйттæ номдарты ролы. Номдары морфологион æвзæрст. Удварны миниуджытæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Бацамонын æндæр ныхасы хæйтты рахызт номдартæм.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддынадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: ныхасы пайда кæнын номдар - миногонтæй æмæ сæ иртасын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындынадытæ исынмæ тырнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
10		Миногон (4 сах.) Миногон (æрмæг фæлхат кæнын). Удварны миниуджытæ.		Фæлхат кæнынны урок.	Миногоны тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындынадытæ) логикон æгъдауæй раварын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддынадытæ хъомыл кæнын .	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
11		Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Удварны миниуджытæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Бацамонын миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раггом кæныннæ цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: миногонтæ разæфтуаны руаджы аразын æмæ сæ æвзарынмæ арæхсын.	Удварны миниуджытыл сæ ахуыр кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.

12		Миногонты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Удварны миниуджытæ.	1	Зонындз инæдтæ фидар кæныны урок	Бацамонын миногонты дзырдарæзт дзырдтæ кæрæдзимæ æфтауыны фæрцы æмæ сæ растфыссынады æгъдауттæ.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: вазыгджын миногонтæ аразын æмæ сæ раст фыссын.	Удварны миниуджытыл сæ ахуыр кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
13		Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ(бындур.) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	1	Ног æрмæг амонаны урок.	Бацамонын миногонты дзырдарæзт (бындуртæ) кæрæдзимæ руаджы.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: вазыгджын миногонтæ аразын æмæ сæ раст фыссын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
14		Номдарты рахызт миногонтæм.	1	Зонындз инæдтæ фидар кæныны урок.	Бацамонын номдарты рахызт миногонтæм.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: миногонтæй пайда кæнын зонын æмæ хи хъуыдытæ миногонты фæрцы фыссын.	Эстетикон æнкъарæнтæ гуырын кæнын.	Морфологон æвæрсты фæтк.
15		Нымæцон (4 сах.) Нымæцон (æрмæг фæлхат кæнын). Нымæцонты арæзт. Ирон нымады хуызтæ. Фыдæлты зæхх.	1	Фæлхат кæныны урок.	Нымæцонны тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын. Ироннымады хуызтæ.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: дыууæ нымады хуызæй дæр нымайын; фыссынмæ арæхсын.	Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
16		Изложени «Æрдз - нæ алыварс»	1	Ног æрмæг амонаны	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ нымæцонты	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл

				ы урок.	арæзты тыххæй.	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: хуымæтæг нымæцонтæй вазыгджын æмæ амæд нымæцонтæ аразын.	тырнын.	куыстытæ.
17		Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг. Æрдз- нæ алыварс.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидаг кæнын зонындзинæдтæбæ рцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæджы тыххæй.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: бæрцон нымæцонтæй рæнхъон нымæцонтæ аразын зонин.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
18		Дихон æмæ мурон нымæцонтæ. Æрдз æмæ адæймаг. Тест.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидаг кæнын зонындзинæдтæди хон нымæцонты тыххæй.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонин быцау кæнын зонин хи хъуыдытæ æргом кæнын зонин. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: дихон нымæцонтимæ хъуыдыйæдтæ арæхсын.	Удварны миниуджытыл сæ ахуыр кæнын.	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
19		Номивæг (6 сах.) Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Бæрæгбонтæ. (Ног аз)	1	Фæлхат кæнын урок.	Номивæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонин быцау кæнын зонин хи хъуыдытæ æргом кæнын зонин. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: номивджыты грамматикон æууæлтæ.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
20		Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Цæсгомон номивджытæ. Адæймаг æмæ æрдз.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидаг кæнын зонындзинæдтæно мивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: номивджыты цыбыр формæтимæ хъуыдыйæдтæ аразын.	Маделон æвзаг ахуыр кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
21		Здæхгæ æмæ амонæн номивджытæ. Мæргъты дуне.	1	Ног æрмæг амонын	Ныффидаг кæнын зонындзинæдтæ амонæн	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонин быцау кæнын зонин	Цæрæгойты дунемæ разæнгарддзинад	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл

				ы урок.	номивджыты тыххэй.	хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: номивджыты хицæн хуызтæй хъуыдыйады раст пайда кæнын, цавды нысан сыл раст æвæрын.	хъомыл кæнын.	куыстытæ.
22		Фарстон – ахастон номивджытæ. Æрдз æмæ адæймаг.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ фарстон – ахастонномивджы ты тыххэй.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: номивæджы хицæн хуызтæй хъуыдыйады раст пайда кæнын, цавды нысан сыл раст æвæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
23		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2		Контролон диктант рацыд æрмæгæй грамматикон хæсимæ.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзæджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
		4-æм четверть-16 с						
1		Бæлвырд æмæ æбæлвырд номивджытæ. Æрдз æмæ адæймаг.	1	Ног æрмæг амонын ы урок	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ бæлвырд номивджыты тыххэй.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: номивæджы хицæн хуызтæй хъуыдыйады раст пайда кæнын, цавды нысан сыл раст æвæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
2		Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Æппæрццæг	1	Ног æрмæг амонын	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ æппæрццæг	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынаен	Мæргъты дунемæ разæнгарддзинад	Морфологон æвзæрсты фæтк.

		номивджытæ. Мæргъты дуне.		ы урок.	номивджыты тыххæй.	хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн:зонын растфыссынады æгъдæуттæ æмæ арæхсын номивджытæ раст фыссынмæ.	хъомыл кæнын.	
3		Рацыд æрмæг фæлхат кæнын.	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок.	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын.	Номивджытимæ хъуыдыйæдтæ аразын; изложении ныффыссын.
4		Мивдисæг (9 сах.) Мивдисæг (æрмæг фæлхат кæнын). Афæдзы афонтæ (зымæг)	1	Фæлхат кæныны урок.	Мивдисæджытыхх æй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: ифтындзæг кæнын иуон æмæ бираон нымæцты.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинæдтæ исынмæ тырнын.	Дидактикон хъазт; дзырдбыдтæ æххæст кæнын; тексты анализ.
5		Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Зайæгойты дуне.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты тыххæй.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: хуымæтæг мивдисджытæй вазыгджынтæ аразын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинæдтæ исынмæ тырнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
6		Рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Изложени.	2	Ныхасы рæзтыл кусыны урок	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ мивдисджыты тыххæй.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
7		Мивдисæджы æбæлвырд формæ. Бæрæгбонтæ. Сылгоймæгты æппæтдунеон бон.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ мивдисджыты æбæлвырд формæйæ.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон:	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад рæзын кæнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.

						ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: зонын æмæ араехсынабæлвырд формайы мивдисджытæй ног мивдисджытæ аразынмæ.		
8		Мивдисджыты разæфтуантæ. Æрдз – нæ алыварс.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ мивдисджыты разæфтуанты тыххæй.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: разæфтуанты фæрцы архайдæн йе здæхт æмæ йæ миниуджытæ æвдисынмæ араехсын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад рæзын кæнын.	Фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
9		Мивдисджыты разæфтуантæ. Афæдзы афонтæ (уалдзæг)	1	Зонындз инæдтæ фидар кæныны урок.	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ мивдисджыты разæфтуанты тыххæй.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: разæфтуанты фæрцы архайдæн йе здæхт æмæ йæ миниуджытæ æвдисынмæ араехсын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын.	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
10		Мивдисæджы хуызтæ(æххæст /æнæххæст). Æрдз – нæ алыварс.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинадтæ мивдисджыты (æххæст/ æнæххæст) хуызты тыххæй.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн:иртасын зонын æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ кæрæдзийæ.	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
11		Рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Нывмæ гæсгæ сочинени.	1	Ныхасы рæзтыл кусыны урок.	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, фæцалх кæнын грамматикон æмбарынадтæй ныхасы мидæг пайда кæныныл.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындзианд рæзын кæнын.	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ, предметы æрфыст цæттæ кæнын.

12		Мивдисæджы здæхæнтæ. Ирыстоны хæхтæ.	1	Ног æрмæг амонын ы урок.	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ мивдисджыты здæхæнты тыххæй.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонин. Базонæн: мивдисджыты орфограммæтæ тексты мидæг агурын æмæ æмбарын кæнын.	Хи ныхасы хæд аивдæр кæнынмæ тырнын.	Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
13		Мивдисæджы ифтындзæг Ирыстоны цæугæдæттæ. Фæлхатынад.	1	Комбина рон урок ныхасы рæзтыл куысты элементт имæ.	Ныффидар кæнын зонындзинæдтæ мивдисджыты ифтындзæг фæдзæхстонздæхæ ны тыххæй.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонин. Базонæн: фæдзæхстонздæхæны мивдисджытæ æвзарын æмæ раст фыссын.	Хи ныхасы хæд аивдæр кæнынмæ тырнын.	Къордты куыст, индивидуалон куыст.
14		Контролон диктант	1	Бахыгъд он урочы элементт имæ.	Контролон диктант афæдзы дæргъырацыд æрмæгæй грамматикон хæсимæ.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонин. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзæдджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
15		Рæдыдтытыл куыст. Афæдзы дæргъы цы æрмæг сахуыр кодтой, уый фæлхат кæнын.	1		Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидæг рацыд æвзæдджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын; рæдыдтытæ раст кæныныл архайын.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонин. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзæдджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын.	Хи ныхасы хæд аивдæр кæнынмæ тырнын.	Рацыд æрмæджы фæдыл беседæ; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Кæрæдзийы куыстыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын.
		Æдæппæт	51 сах					

Фиппаингæстæ:

1. Къæлиндарон-тематикон пълан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон уивдзинадтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, куысты хуызтæ, универсалон ахуырадон архæйдтытæ урочы, информацийон ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ.

2. Къæлиндарон-тематикон пъланмæ гæсгæ, 6-æм къласы фысгæ куыстыты нымæц у ахæм:

диктанттæ – 5

изложенитæ – 3

сочиненитæ – 2-3 (фылдæр – хæдзармæ лæвæрд).

Фысгæ куыстытæ дæр лæвæрд цæуынц хуызæгæн: ахуыргæнæгæн йæ уавæртæм æмæ скъоладзауты зонындзинадтæм гæсгæ йæ бон у сæ нымæцмæ ивдзинадтæ хæссын.

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 7-æм къласæн

арæзт у Респубика Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукайы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълаестæн. Автор - Колыты И., р-ад-Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.). Æдæппæт 51 сахаты.

1-аг четверть -8сах.

№	нымæц	Урочы темæ	сах	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)		
				Предметон	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон
1		Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинадтæ.Зындгонд адæмы хъуыдытæ ирон æвзаджы тыххæй Текст. Тексты æмбарынад	1	Æрдзурын мадæлон æвзаджы ахадындзинадыл адæймаджы царды, ныхас æмæ æвзаджы хицæндзинадтыл,.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн:æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын
2		6-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.Номдар æмæ	5 1		сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн:хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	

		миногон фæлхат кæнын.				
3		Нымæцон æмæ номивæг фæлхат кæнын	1		Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарындтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	
4		Диктант грамматикон хæсимæ	1		сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	
5		Рæдыдтытыл куыст. Мивдисæг фæлхат кæнын.	2		Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын
6		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2	Бакусын мивдисæджы растфыссынадыл.. Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Орфографион нормæтæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
		2 чертвæртъ-8 сах				
1		Морфологи (24 с.) Мивдисæг.-10 с Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ.	1		Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарындтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинæдтæ иссынмæ тырнын

2		Мивдисæджы бындуртæ	1	Мивдисæджы ифтындзæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарындтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Хъæлæссонтæ æмæ æмхъæ лæссонты ивынад ивгъуыд афоныбындуры (æ-а, у-ы, д-с, т-с, нд-с, нт-с, ндз-гъ, дз-гъ) æмæ сæ растфыссынад.
3		Мивдисæджыты здæхæнтæ. Сæ нысаниуджытæ. Æргомон здæхæн.	1	Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: комкоммæ ныхас аразын, нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын зонын; хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын
4		Мивдисæджыты здæхæнтæ. Бæлиццаг здæхæн. Бадзырдон здæхæн.	1	Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
5		Сочинени. «Къостайы кад æмæ намыс».	1	Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
6		Мивдисæджыты здæхæнтæ. Фæдзæхстон здæхæн.	1	Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: æвзаджы æмбарындтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын
7		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2	Бакусын мивдисæджы растфыссынадыл .. Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Орфографион норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
		3-аг четверть -21 сах.				

1		Рацыз æрмæг фæлхат кæнын Мивдисæг «вæййын», йæ ифтындзæг, æнæцæсгомон формæтæ æмæ сæрастфыссынад.	1	Бацамонын мивдисæджы ифтындзæг, растфыссынад	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгæрд кæнын
2		Лексика фæлхат кæнын. Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас	1	Бацамонын дзырды лексикон нысаниуæджы æмбарынад	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Фыдыбæстæмæ уарзондзинад гуырын кæнын
3		Нывæцæн «Зымæг Ирыстоны»	1	Æрдзурын тексты темæ куыд бæрæггонд цæуы, ууыл; фæцалх кæнын тексты темæ æргом кæнын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи рæдыдтытæ раст кæнын хи архæйдтытæн аргъ кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнындынад рæзын кæнын
4		Миногми. – 4с. Ивгъуыд афоны миногмитæ	1	Бацамонын миногми куыд мивдисæджы сæрмагонд æнæивгæ формæ.	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: хибарæй архайын, архæйдтыты хæрзхъæддынад бæрæг кæнын	Мадалон æвзаг ахуыр кæнынмæ тырнындынад гуырын кæнын
5		Суинаг афоны миногмитæ	1	Бацамонын суинаг афоны миногмитæ.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ; мадалон æвзаджы аивгæнæн мадзæлттæй пайда кæнгæйæ, монологон ныхас аразын. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
6		Миногмиты растфыссынад	1	Бакусын миногмиты растфыссынадыл .	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон:	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын

					ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен:хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	
7		Изложени «Лунаны хъæд»	1	Фæцалх кæнын тексты темæ æргом кæныныл	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонаен:хибарæй архайын, архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнындзинадыл куыст
8		Фæрссагми. -3 Фæрссагми мивдисæгæй арæзт сæрмагонд æнæивгæ формæ.	1	Бацамонын фæрссагми куыд мивдисæджы сæрмагонд æнæивгæ формæ.	Коммуникативон; хи хъуыдытæ æргом кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен:хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын
9		Фæрссагмиты арæзт æмæ растфыссынад фæлхат кæнын	1	Бацамонын фæрссагмиты арæзт æмæ растфыссынад	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен:дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад рæзын кæнын
		Миногми æмæ фарссагми. Тест.	1	Миногми æмæ фæрссагмийы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонаен:фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдауттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинаедтæ исынмæ тырнын
10		Фæрсдзырд. -6с Фæрсдзырд куыд сæрмагонд ныхасы хай.	1	Бацамонынфæрс дзырд куыд сæрмагонд ныхасы хай.	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
11		Фæрсдзырдты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ		Бацамонын фæрсдзырдты	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад

				дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	хъомыл кæнын
12		Фæрдзырдты бæрцбарæнтæ	1	Бацамонын фæрдзырдты бæрцбарæнтæ	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: Бацамонын фæрсдзырдты грамматикон æууæлтæ.	Хи дзырдурат аивдæр кæнынмæ тырнын
13		Номдартæй æмæ миногонтæй арæзт фæрсдзырдтæ	1	Бацамонын миногонтæй æмæ номдартæй арæзт фæрсдзырдтæ	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддинад хъомыл кæнын
		Номивжæджытæй æмæ нымæцонтæй арæзт фæрсдзырдтæ	1	Бацамон номивджытæй æмæ нымæцонтæй арæзт фæрсдзырдтæ	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонаен: дзырдурæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Текстæн монон- эстетикон æгъдауæй аргъ кæнын
14		Фæрсдзырдты растфыссынад. Куыд равзарын хъæуы фæрсдзырд	1	Бацамонын фæ рдзырд æ взарыны фæтк.	Коммуникативон: хи æмæ искæй ныхас раст кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: анализ и синтез кæнын; хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын
15		Сфæлдыстадон изложени.	1	Бакусын фæ рсдзырды растфыссынадыл .	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын

16		Æххуысгæнæг ныхасы хайтгæ. Фæсæвæрд.-3 Фæсæвæрд куыд æххуысгæнæг ныхасы хай.	1	Бацамонын фæсæвæрдты нисаниуæг.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Къорды кусынмæ разæнгард кæнын
17		Фæсæвæрдты равзæрд.	1	Бацамонын Фæсæвæрдты равзæрд.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн:хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын
18		Фæсæвæрдты растфыссынад. Куыд равзарын хъæуы фæсæвæрд	1	Бацамонын фæсæвæрдты растфыссынад	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын
19		Разæвæрд. – 2 Разæвæрдты растфыссынад.	1	Бацамонын разæвæрдты нисаниуæг.	Коммуникативон:фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн:хи архæйдтыты рефлeksi;хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын
20		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2	Бакусын мивдисæджы растфыссынадыл .. Мивдисæджы	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.	Орфографион норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын

				тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Базонаен:хи ныхас раст рацаразын, проблемаæ раст сбæрæг кæнын.	кæнын
		4-æм четверть – 16с				
1		Бæттæг.-4с. Бæттæг куыд æххуысгæнаг ныхасы хай.		Бацамонын бæттæг куыд æххуысгæнаг ныхасы хай.	Коммуникативон:фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. .Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен:хи архæйдтыты рефлекси;хи хъуыдытæ (зонындинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын
2		Хуымæтæг æмæ вазыгджын бæттæгтæ. Вазыгджын бæттæгты растфыссынад.	1	Бацамонын хуымæтæг æмæ вазыгджын бæттæгтæ. Вазыгджын бæттæгты растфыссынад.	Коммуникативон:фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. .Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен: хи архæйдтыты рефлекси;хи хъуыдытæ (зонындинаедтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зоннындинаедтæ исынмæ тырнын
3		Бабæттæгæ бастдинады бæттæгтæ хуымæтæг æмæ бабæттæгæвазыгджын хъуыдыйæдты	1	Бацамонын бабæттæгæ бастдинады бæттæгтæ хуымæтæг æмæ бабæттæгæвазыгджын хъуыдыйæдты	Коммуникативон:фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен:бабæттæгæ бастдинады бæттæгтæ хуымæтæг æмæ бабæттæгæвазыгджын хъуыдыйæдты	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддинад хъомыл кæнын
4		Домгæбастдинады бæттæгтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады	1	Бацамонын домгæбастдинады бæттæгтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады	Коммуникативон: .фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонаен:домгæбастдинады бæттæгтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зоннындинаедтæ исынмæ тырнын

5		Куыд æвзарын хъæуы бæттæг	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидаг рацыд æвзаджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын; рæдыдтытæ раст кæныныл архайын	Коммуникативон: фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: Бæттæг æвзарыны фæтк	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын
6		Сфæлдыстадон изложени. «Уалдзæг Ирыстоны»	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидаг рацыд æвзаджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын;	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ разæнгарддинад
7		Хайыг. -4 Хайыг. Куыд æххуысгæнæг ныхасы хай	1	Бацамонын хайыг куыд æххуысгæнæг ныхасы хай.	Коммуникативон: нымæцонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинадтæ исынмæ тырнын
8		Хайыгты дих сæ амындмæ гæсгæ	1	Бацамонын хайыгты грамматикон миниуджытæ сæ арæзт	Коммуникативон: нымæцонтæй хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын
9		Хайыг æмæ йæ растфыссынад. Тест.	1	Бацамонын хайыг æвзарыны фæтк.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын, искæй хъуыдытæм хъусын, аргъ сын кæнын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын

					Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын. Базонаен:æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты'хсæн ахастытæ аразын	
10		Куыд равзарын хъæуы хайыг	1	Бакусун хайыгты растфыссынадыл	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонаен:æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
11		Æвастхъæр.-2с. Æвастхъæр куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Æвастхъæрты нысаниуæг.	1	Бацамонын æвастхъæр куыд æххуысгæнæг ныхасы хай. Æвастхъæрты нысаниуæг.	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зониндзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зониндзинадтæ исынмæ тырнын
12		Æвастхъæрты арæзт. Æвастхъæрты растфыссынад	1	Бакусун æвастхъæрты растфыссынадыл	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зониндзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын
13		Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ фæлхат кæнын	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидаг рацыд æвзаджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын;	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии;	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ разæнгарддинад

				рæдыдтытæ раст кæныныл архайын	хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын	
14		Ныхасы хæйтты растфыссынад фæлхат кæныны урок	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын, хи ныхасы мидæг рацыд æвзаджы иуæгтæй пайда кæныныл ахуыр кæнын; рæдыдтытæ раст кæныныл архайын	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонаен: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын
15		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2	Бакусыйн мивдисæджы растфыссынадыл .. Мивдисæджы тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.	Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонаен: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Орфографион норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
		Æдæппæт	51			

Фиппаинагæтæ:

1. Къæлиндарон-тематикон пълан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон у ивддзинаæдтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, практикон куысты хуызтæ, УАА урочы, информацион ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ. Хицæн скъолаты ирон æвзаг ахуыр кæнынæн алыхуызон сахæттæ лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ ахуыргæнæджы ивддзинаæдтæ бахæссын бахъæудзæн сахæтты нымæцмæ дæр.

2. Къæлиндарон-тематикон пъланмæ гæсгæ 7-æм къласы фысгæ куыстыты нымæц у ахæм:

диктанттæ – 5

изложенитæ – 3

сочиненитæ – 2-3 (фылдæр – хæдзармæ лæвæрд). Фысгæ куыстытæ дæр лæвæрд цæуынц хуызæгæн: ахуыргæнæгæн йæ уавæртæм æмæ скъоладзауты зонындзинаæдтæм гæсгæ йæ бон у сæ нымæцмæ ивддзинаæдтæ хæссын.

Календарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 8-æм къласæн

цæттæгонд у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

Къæлиндарон-тематикон пъланы бæрæггонд æрцыдысты канд æвзаджы темæтæ нæ, фæлæ ныхасы темæтæ дæр, 8-æм къласы ирон æвзаджы чиныджы куыд лæвæрд сты, афтæмæй (Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чиныг 8 къласæн / Дзасохты Ф. - Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 192ф.) Æдæппæт 68 сах

1-аг четверть – 16 сах.

№	ны-мæц	Урочы темæ	сах	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)	
				Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон
1.		Ирон æвзагзонынадæй. 5-7 кълæсты цы æрмæг базыдтой, уый зæрдыл æрлæууын кæнын	2	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадæлон æвзаджы ахадындианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын
2.		Синтаксис. Пунктуаци. Дзырдбаст. Дзырдбасты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзтмæ гæсгæ «Афæдзы афонтæ»	3 1	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Ирон лексикайы хъæздыгдзинад æнкъарын
3		Бастдзинады хуызтæ дзырдбасты. Æмарæзт. Æфтыдад. «Фæззæг»	1	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын
4.		Хуымæтæг хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци. Логикон цавд. «Райгуырæн бæстæ»	1	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Ирон лексикайы хъæздыгдзинад æнкъарын

5.		Хуымæтæг хъуыдыйад. Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады. «Æрдз нæ дарæг»	1	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын
6.		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый. Бæлвырд изложени «Не 'гъдæуттæ æмæ æрдз»	1	Коммуникативон: комкоммæ ныхас аразын, нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын зонын; хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын
7.		Рæдыдтытыл куыст. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. сæйрат æмæ зæгъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур. «Адæм æмæ æрдз»	1	Коммуникативон: ныхасмæхъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион нормætæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
8.		Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйраты арæст. «Нæ ирон æгъдæуттæ»	2	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон нысан æвæрын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; орфографион нормætæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын
9.		Зæгъинаг. Зæгъинаджы хуызтæ. Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг. Амад мивдисæгон зæгъинаг. «Зæххыл кад дæр ис æмæ цард дæр»	1	Коммуникативон: искæй ныхасмæхъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтытæм хъус дарын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Эстетикон æнкъарæнтæ рæзын кæнын
10.		Зæгъинаджы хуызтæ. Амад номон зæгъинагтæ «Уæздан æгъдауджын лæджы хонынц»	1	Коммуникативон: нхи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын

11.		Тире сәйрат әмә зәгъинаджы әхсән. «Ирон культура»	1	Коммуникативон: ныхасмәхъусын, әмбарын әй; хи хъуыдытә әргом кәнын ныхасы нысан әмә уавәрмә гәсгә. Регулятивон:хи архәйдтытәм хъус дарын. Базонән: әвзаджы әмбарынаәдтә зәрдыл әрләууын кәнын	Фыдыбәстә, маәлон әвзагмә уарзондзинад гуырын кәнын
12.		Бәрәг кәнәм, цы базыдтам, уый.	1	Коммуникативон: ныхасмәхъусын, әмбарын әй; хи хъуыдытә әргом кәнын ныхасы нысан әмә уавәрмә гәсгә. Регулятивон:хи рәдыдытә раст кәнын хи архәйдтытә арғ кәнын. Базонән: хи ныхас раст рацаразын, проблемә раст сбәрәг кәнын.	Хи ныхасы хәд аивдәр кәнынмә тырнындзинадыл куыст
13		Контролон хъусгәфыст. Рәдыдытыл куыст.	2	Регулятивон:хи архәйдтытәм хъус дарын. Базонән: әвзаджы әмбарынаәдтә категорита әрләууын кәнын	
		2-аг четверть -16 сах.			
1		Хъудыйады фәрссаг уәнгтә. Æххәстгәнән. Йә нысаниуәг. «Әвзәгтә.Культурә»	7 1	Коммуникативон: ныхасмәхъусын, әмбарын әй; хи хъуыдытә әргом кәнын ныхасы нысан әмә уавәрмә гәсгә. Регулятивон: хи архәйдтыты фәтк хибарәй сбәлвырд кәнын; хъәугә информаци ссарын әмә рахицән кәнын. Базонән: хи ныхас раст рацаразын, проблемә раст сбәрәг кәнын.	Индивидуалон куыст кәнынмә әмә кьорды архайынмә разәнгард кәнын
2		Комкоммә әмә фәрссаг æххәстгәнәнәтә. Æххәстгәнәнәнты бастдзинад, цы дзырдтә фәбәрәг кәнынц, уыдонимә «Удварны әууәлтә»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытә әргом кәнын ныхасы нысан әмә уавәрмә гәсгә. Регулятивон:хи хъуыдытә раргом кәнынән хъәугә дзырдтә ссарын. Базонән: хи ныхас раст рацаразын.	Сфәлдыстадон куыст кәнынмә тырнындзианд рәзын кәнын
3		Бәрәггәнән. Цавәр ныхасы хәйттә вәййынц бәрәггәнәнәтә. Бәрәггәнәнәнты бастдзинад, цы дзырдтә фәбәрәг кәнынц, уыдонимә.	1	Коммуникативон: ныхасмәхъусын, әмбарын әй; хи хъуыдытә әргом кәнын ныхасы нысан әмә уавәрмә гәсгә. Регулятивон:хи рәдыдытә раст кәнын, хи архәйдтытә арғ кәнын. Базонән: әвзаджы әмбарынаәдтә зәрдыл әрләууын кәнын	Ныхасы темәйы бындурыл бакәнын хьомыладон куыст

4		Æмхасæн «Удварны æууæлтæ» Н/р Сочинени «Æгъдауджын хонын мæхи?»	2	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст
5		Фадатон дзырдтæ. Афоны фадат. Бынаты фадат. «Чиныг зонындзинæдты къæбиц»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хибарæй архайын, архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст
6		Фадатон дзырдтæ. Архайды хуызы фадат. Æфсоны фадат. Нысаны фадат. «Нæ истори, нæ рагфыдæлтæ»	1	Коммуникативон: къорды кусынмæ арæхыныл кусын. Регулятивон: хи архæйдтытæ æмæ къорды уæнгты архæйдтытæн фæтк аразын. Базонæн: вазыгджын хъуыдыйады арæст, хуымæтæг хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ æнкъарын	Индивидуалон куыст кæнынмæ æмæ къорды архайынмæ разæнгард кæнын
7		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: комкоммæ ныхас цы хъуыдыйæдты ис, уыдоны арæст æмбарын, ахæм хъуыдыйад саразын зонын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнындынадыл куыст
8		Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдты дыууæ къорды.	7 1	Коммуникативон: ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ иумæ кусын зонын, ахуырадон диалог аразын Регулятивон: хи архæйдтытæн фæтк аразын, раст сæ кæнын, сæ фæстиуджытæ равзарын зонын Базонæн: комкоммæ ныхас æмæ диалогон ныхасы арæст æмбарын, диалоджы архайын зонын	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындианд рæзын кæнын

9		Бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Райгуырæн зæххы ад»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ; мадæлон æвзаджы аивгæнæн мадзæлттæй пайда кæнгæйæ, монологон ныхас аразын. Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын. Ныхасы темæ йы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст.
10		Æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæтæ. «Нæ фыдæлты хæзна»	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын. Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст
11		Иумæйагцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «æмбисондхæссæг-зондамонæг»	1	Коммуникативон; хи хъуыдытæ æргом кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй раварын.	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын. Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст
12		Æнæцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Нæ лымæн цæрæгойты дуне»	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын. Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст
		Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. «Нæ рагфыдæлты цард»	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын зонын. Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдæуттæм æмбаргæйæ хъус дарын	Хи дзырд уат фæхъæздыгдæр кæнынмæ тырнын
13		Иувæрсыг хъуыдыйæдтæй цы базыдтам, уый бафидар кæнын.	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ

		«Удварны æууæлтæ»		Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	разæнгарддзинад рæзын кæнын
14		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	2	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын	
		3-аг четверть – 21 сах			
1		Рацыд æрмæгыл афæлгæст. Н/р. Сочинени «Ногбонтæ»	2	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хæрзхæддзинадыл кусын Базонæн: фысгæ æмæ дзургæ ныхас аразгæйæ æвзаджы æгъдауттæм æмбаргæйæ хъус дарын	
2		Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. «Удварны хæзнатæ»	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи ныхасы хæд аивдæр кæнынмæ тырнын
3		Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтытæххæй æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. «Мæ райгуыраг хъæу»	7 1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хи дзырдуат фæхъæздыгдæр кæнынмæ тырнын
4		Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: æфсоны-фæстиуæджы ахастытæ æргом кæнын; текст-тæрхон аразын.	Хи дзырдуат аивдæр кæнынмæ тырнын
5		Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. «Удварны хæзнатæ»	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцау кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон:	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырындындзианд рæзын кæнын

				ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	
6		Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ. «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»	1	Коммуникативон: дзургæ æмæ фысгæ ныхас раст кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Ныхасы темæйы бындурыл бакæнын хъомыладон куыст, тексттæн монон-эстетикон æгъдауæй аргъ кæнын.
7		Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Æрхæцæн нысæнттæ иугæнæг дзырдтимæ. «Мæргъты цардæй»	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
8		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.	2	Коммуникативон: къорды кусын; хи æмæ искæй ныхас раст кæнын. Регулятивон: къорды ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын. Базонæн: дзырдуæттæй пайда кæнын; анализ и синтез кæнын.	Хибарæй архайын, хи архæйдтыты хæрзхæддзинад бæрæг кæнын
9		Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæргæ Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ.Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ.	8 1	Коммуникативон: хи æмæ искæй ныхас раст кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: анализ и синтез кæнын; хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	

		Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйдты сидæнтимæ. «Æрдз Хуыцауæй адæймагыл фæдзæхст у»	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ тырнындианд рæзын кæнын
10		Бавæргæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бавæргæ арæзтытимæ. «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи хъуыдытæ раггом кæнынæн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
11		Бахæсгæ арæзтытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бахæсгæ арæзтытимæ. «Дун-дуне-нæ алфамблай»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Къорды кусынмæ разæнгард кæнын
12		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлексии; хи хъуыдытæ (зонындзинадтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын
13		Н/р Изложени «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»	1		
14		Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ. «Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ»	1	Коммуникативон; фæрстытæ æвæрын зонын быцæу кæнын зонын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын

				хи хъуыдытæ æргом кæнын зонын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	
15		Рацыд æрмæг бафидар кæнын.	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: иумæйаг æмæ сæрмагонд номдарты ахадындзинад æмбарын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
16		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн цы æвзаджы иуæгтæ хъæуы, уый æмбарын, равзарын сæ зонын Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Раст фыссын æмæ раст дзурыныл архайын
17		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	2	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	
		4-æм четверть – 16 сах			
1		Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	1	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинаæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	
2		Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад. «Æрдз»	4 1	Коммуникативон: искай ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинаæдтæ исынмæ тырнын

				иннæмæ рахизын зонын Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	
3		Иртæстгонд бæрæггæнаентæ æмæ æмхасæнтæ. «Удварны миниуджытæ»	1	Коммуникативон:искæй ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн:æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Ирон æвзаг ахуыр кæнынмæ разæнгарддзинад хъомыл кæнын
4		Иртæстгонд фадатон дзырдтæ. «Æрдз æмæ адæймаджы' хсæн гармонии (бастдзинад)	1	Коммуникативон:искæй ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: иртæстгонд уæнгтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинаæдтæ исынмæ тырнын
5		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый.	1	Коммуникативон:искæй ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн:иртæстгонд уæнгтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинаæдтæ исынмæ тырнын
6		Н/р Изложени «Удварны миниуджытæ»	1	Коммуникативон:искæй ныхасмæ хъусын, аргъ ын кæнын; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн:æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	
7		Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас. «Æрдз -на дарæг»	5 1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон:хи хъуыдытæ раргом кæнынаен хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын.	Сфæлдыстадон куыст кæнынмæ разæнгарддзинад
8		Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасы. «Удварны миниуджытæ»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынаен пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй	Хибарæй кусынмæ, хибарæй зонындзинаæдтæ исынмæ тырнын

				иннæмæ рахизын зонын Базонæн: æвзагон хицæндзинæдтæ иртасын	
9		Диалог. Цитатæ. Æрхæцæн диалог æмæ цитатæйы «Удварны миннуджытæ»	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ раргом кæнынæн пайда кæныныл архайын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтытæ бæлвырд кæнын, иу архайдæй иннæмæ рахизын зонын Базонæн: æвзагон хицæндзинæдтæ иртасын	Иртасæн куыстытæ æххæст кæнынмæ тырнын
10		Бæрæг кæнæм, цы базыдтам, уый	1	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын, искай хъуыдытæм хъусын, аргъ сын кæнын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын. Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Раст фыссын æмæ раст дзурынын архайын
11		Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	4	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Хи ныхасы хъæд аивдæр кæнынмæ тырнын
12		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст	2	Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлeksi; хи хъуыдытæ (зонындзинæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	

Фиппаинагтæ: 1. Къæлиндарон-тематикон пълан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон у ивддзинæдтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, практикон куысты хуызтæ, УАА урочы, информацийон ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй

пайда кæны, уый хыңгæйæ. Хицæн скъолаты ирон æвзаг ахуыр кæнына æн алыхуызон сахæттæ лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ ахуыргæнаджы ивддзинадтæ бахæссын бахъæудзæн сахæтты нымæцмæ дæр.

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 9-æм къласæн

арæст у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукайы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 къластæн. Автор: Пухаты Л.р-ад– Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

Сахæтты нымæц лæвæрд цæуы, 9-æм къласы 2016-2017 азы Республикон Базисон пълан куыд амоны (къуыри 1,5 сахаты ирон æвзагæй.Æдæппæт – 51сахаты), уымæ гæсгæ.

Кусæн программæ аразгæйæ, хъусдард цыд универсалон ахуырадон архæйдтыты иумæйаг программæмæ (ФПАС), мадæлон æвзаджы урокты сыл куыд кусын хъæуы, уыцы амынддзинадтæм.

№	ны-мæц	Урочы темæ	сах.	Ахуыры фæстиуджытæ (ФПАС-мæ гæсгæ)			Ахуырадон архæйдтытæ
				Предметон	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Удгоймагон	
1.		Ирон æвзаджы цыртдзæвæнтæ. 5-7 къл.рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.	1 1	Ныхасы рæзтыл бакусын. Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынадтæ зæрдыл æрлæууын кæнын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Беседæ, индивидуалон бафарст; фронталон бафарст; нывмæ гæсгæ куыстытæ, тексты анализ; сфæлдыстадон куыст.
2.		Синтаксисы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	1	Зæрдыл æрлæууын кæнын синтаксисы æмбарынадтæ; æвзаджы иуæгтæ кæрæдзиуыл барын, анализ сæ кæнын зонын	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: хи хъуыдытæ раргом кæнына æн хъæугæ дзырдтæ ссарын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст

3.		Дзырдбаст. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады уæнгтæ. Хъусгæфыст.	1	Зæрдыл æрлæууын кæнын дзырдбаст æмæ хъуыдыйады хицæндзинаedtæ, дзырдбаст æмæ хъуыдыйад аразыны мадзæлттæ	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмаæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зонындзинаedtæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Къордты куыст, индивидуалон куыст
4.		Радьдтытыл куыст. Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртимæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	1	Зæрдыл æрлæууын кæнын синтаксисон æмбарыæдтæ: сидæн, бавæргæ конструкцитæ, æмхуызон уæнгтæ.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Тексты пунктуацион анализ. Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ аразыныл куыст. Диалогон ныхасы рæзтыл куыст
5		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2		Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын		
		2-аг четверть-8 сах.					
1		Вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад.	1	Æрдзурын вазыгджын хъуыдыйады хицæндзинадыл; æвзаджы иуæгтæ кæрæдзиуыл барын,	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон	Текстимæ куыст: тексты анализ, текст рацаразыныл куыст æмæ а.д., алыхуызон жанрты

				анализ сæ кæ нын зоны	сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	тых æнкъарын	æмæ функционалон хуызты тексттæ аразын;
2		Бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйæдтæ. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад. Йæ хицæндзинæдтæ.	3 1	Равзарын бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйады хицæндзинæдтæ.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зониндзинæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст
3		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихон бæттæгтимæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты.	1	Равзарын бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйады хицæндзинæдтæ.	Коммуникативон: хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, ахуыры фæстиуджытæ рагацау сбæрæг кæнын. Базонæн: хи архæйдтыты рефлекси; хи хъуыдытæ (зониндзинæдтæ) логикон æгъдауæй равæрын.		Хъуыдыйады æвæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ. Диалогон ныхасы рæзтыл куыст. Тексты пунктуацион анализ.
4		Текстмæ хæстæг (бæлвырд) изложени.	1	Ныхасы рæзтыл бакусын. Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын.	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст

					Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлаæууын кæнын		
5		Домгæвазыгджын хъуыдыйад.-10с Сæйраг æмæ уæлæмхæст хæйттæ.	1 сах.	Равзарын домгæвазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ сæ арæст.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Синтаксисон æвзæрстытæ; домгæвазыгджын хъуыдыйад, иртæстгонд уæнгтæ кæм уа, ахæм синонимон хуымæтæг хъуыдыйадæй ивын.
6		Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ домгæвазыгджын хъуыдыйæдты.	1	Дзырды хæйттæ зæрдыл æрлаæууын кæнын; дзырд æвзарын куыд зонынц, уый сбæрæг кæнын	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлаæууын кæнын	Ирон лексикайы хъæздыгдзинад æнкъарын	Дзырдарæзтон æвзæрстытæ, ног дзырдтæ аразыныл куыст
7		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2				
		3-аг четверть-21 сах					
1		Уæлæмхæст хайы бынат домгæвазыгджын хъуыды-йады.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæст.	Коммуникативон: ныхасмæ хъусын, æмбарын æй; хи хъуыдытæ æргом кæнын ныхасы нысан æмæ уавæрмæ гæсгæ. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн	Æвзаджы иуæгтæ анализ æмæ синтез кæнынмæ тырнын	Рацыд æрмæджы фæдыл беседа; индивидуалон бафарст; фронталон бафарст. Къордты куыст, индивидуалон

					кæнын. Базонæн: æвзаджы æмбарынаæдтæ зæрдыл æрлæууын кæнын		куыст
2		Уæлæмхæст хæйтты хуызтæ. Æмбарынгæнæн уæлæмхæст хай.	1	Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Фысгæ куыст. Синтаксисон æвзæрстытæ.
3		Бæрæггæнæны уæлæмхæст хай.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст
4		Фадатон уæлæмхæст хæйттæ. Бынаты уæлæмхæст хай. Афоны уæлæмхæст хай.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Хъуыдыйады æвзæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ Диалогон ныхасы рæзтыл куыст

					ахастыгæ аразын		
5		Сочинени-тæрхон «Цæстмæхъус ныхас фыдбылыз хæссы» (Къ.).	1	Ныхасы рæзтыл бакусын. Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастыгæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст
6		Архайды хуызы уæлæмхæст хай. Æфсоны уæлæмхæст хай.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастыгæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Хъуыдыйады æвзæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ. Къордты куыст, индивидуалон куыст
7		Нысаны æмæ æфсоны уæлæмхæст хæйттæ.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт; æ взаджы иуæ гтæ кæ рæ дзиуыл барын, анализ сæ кæ нын зонын	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастыгæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Хъуыдыйады æвзæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ. Къордты куыст, индивидуалон куыст

8		Бадзырдон уæлæмхæст хай.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт			Къордты куыст, индивидуалон куыст
9		Домгæвазыгджын хъуыдыйад къорд уæлæмхæст хаймæ.	1	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй пайда кæнгæйæ, цардæй ист цауы тыххæй дзурын
10		Сфæлдыстадон изложени (хуымæтæг хъуыдыйæдтæй домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ саразын).	1	Ныхасы рæзтыл бакусын. Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын		Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст
11		Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад æмæ йæ хицæндзинæдтæ.-4с Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты ахаст кæрæдзимæ сæ хъуыды æмæ хъæлæсы уагмæ гæсгæ.	2	Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг сфæлхат кæнын	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Фыдыбæстæ æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	Хъуыдыйады æвзæрст. Сфæлдыстадон куыстытæ

12		Æрхæцæн нысæнттæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты.	2				
13		Вазыгджын хъуыдыйæдтæ алыхуызон бастдинаедтимæ: бæттæгтимæ æмæ æнæ бæттæгтæй	2	Равзарын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ арæзт.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын:	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыст. Къордты куыст, индивидуалон куыст; вазыгджын хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æмбарын кæнын; вазыгджын хъуыдыйад раст хъæлæсы уагæй кæсын.
14		Н/р Нывæцæн	1				
15		Стиль,стилистика.-8с. Дзургæ ныхасы стиль. Официалон стиль.	2	Равзарын стилистикайы æмбарынаедтæ, тексты хуызтæ æмæ ныхасы стильтæ.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архадмæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагæ) фыссын.
16		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2				
		4-æм четверть -16 сах					

1		Наукон æмæ публицистикон стильтæ; се 'взагон арæзт.	2 сах.	Тексты хуызтæ æмæ ныхасы стильтæ.	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын,	Мадаëлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагъæ) фыссын.
2		Аив литературон стиль, йæ хицæндзинад иннæ стильтæй. Лексикон, фразеологион æмæ грамматикон синонимтæ.	2	Равзарын стилистикайы æмбарынадтæ, тексты хуызтæ æмæ ныхасы стильтæ; æ взадзы иуæ гтæ кæ рæ дзиуыл барын, анализ сæ кæ нын зонын	Коммуникативон: тексты стиль æмæ ныхасы хуыз бæрæг кæнын. Тексты мидис фæрстытæм гæсгæ æвзарын. Регулятивон: тексты алыхуызон рæдыдтытæ агурын æмæ сæ раст кæнын. Базонæн: хи ныхас раст рацаразын, проблемæ раст сбæрæг кæнын.	Мадаëлон æвзаджы аивдзинад æнкъарын; лексикон норматæй пайда кæнынмæ тырнындзинад гуырын кæнын	Текстимæ куыст: тексты анализ, текст рацаразын куыст æмæ а.д., алыхуызон жанрты æмæ функционалон хуызты тексттæ аразын;
3		Сæйраг домæнтæ дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ. Ныхасы культурæ	1	Æрдзурын литературон æвзаджы норматыл, ныхасы сыгъдæгдзинадыл; ирон æвзаг уарзын кæнын; бамбарын кæнын, ирон æвзаг нæ адæмы культурон хæзна кæй у, уый; не 'взаг нæ адæмæн кæрæдзи æмбарыны сæйраг фæрæз кæй у, уый.	Коммуникативон: тексты стиль æмæ ныхасы хуыз бæрæг кæнын. Ныхасы пайда кæнын аивадон мадзæлттæй æмæ æндæр стилистикон фæрæзтæй. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын	Мадаëлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Текстимæ куыст: тексты анализ, текст рацаразын куыст æмæ а.д., алыхуызон жанрты æмæ функционалон хуызты тексттæ аразын;
4		Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонинагтæ-6с Æвзаджы ахадындзинад æхсæнадон царды. Æвзаджы рæзты бастдзинад æхсæнады рæзтимæ.	1	Æрдзурын æвзаджы ахадындзинадыл адæймаджы царды, ныхас æмæ æвзаджы хицæндзинадтыл; ирон æвзаг уарзын кæнын; бамбарын кæнын, ирон æвзаг нæ	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын	Фыдыбæстæм æмæ мадаëлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	Текстимæ куыст: тексты анализ, текст рацаразын куыст æмæ а.д., алыхуызон жанрты æмæ функционалон хуызты тексттæ аразын;

				адæмы культурон хæзна кæй у, уый; не 'взаг нæ адæмæн кæрæдзи æмбарыны сæйраг фæрæз кæй у, уый.	Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын		
5		Иумæйаг æмбарынад æвзæгты хæстæгдзинады тыххæй. Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн.	1	Æрдзурын мадæлон æвзаджы ахадындзинадыл адæймаджы царды, ныхас æмæ æвзаджы хицæндзинæдтыл; ирон æвзаджы дзырдуæттæ й пайда кæнынмæ арæхсын;	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; темæмæ гæсгæ æнцойгæнæн схемæтæ æмæ таблицæтæ цæттæ кæнын
6		Ирон æвзаджы диалектæ æмæ ныхасыздæхтытæ. Литературон æвзаг æмæ диалектæ, ныхасыздæхтыты ахастдзинæдтæ	1	Равзарын ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ. Æрдзурын æвзаджы сыгъдæгдзинадыл.	Коммуникативон: тексты диалект кæнæ ныхасыздæхтæй ист дзырдтæ амонын. Иу диалекты дзырдтæ иннæ диалекты дзырдтæй ивын. Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ. Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ.
7		Ирон æвзаджы рæзт. Æвзагзонынады историйæ. Ирон æвзагзонынады зынгæ ахуыргæндтæ.	2	Иумæйаг æмбарынад æвзæгты хæстæгдзинады тыххæй. Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн; ныхасы хуызтæ й (дзурын, ныхасмæ хъусын, кæсын, фыссын) пайда кæнынмæ	Коммуникативон: хи ныхас аразын, ныхасы рæдыдтытæ раст кæнын Регулятивон: ахуырадон архæйдтыты фæтк сбæрæг кæнын, æмкъласонтимæ иумæ архайын, хибарæй ног ахуырадон архамдæ рахизын Базонæн:	Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ; темæмæ гæсгæ æнцойгæнæн схемæтæ æмæ таблицæтæ цæттæ кæнын; ирон æвзаджы тыххæй

				арæ хсын.	æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын		докладтæ кæнын, проектон куыстытæ æххæст кæнын
8		Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонинæгтæ	1	Иумæйаг æмбарынад æвзæгты хæстæгдзинады тыххæй. Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн; ирон æвзаг уарзын кæнын; бамбарын кæнын, ирон æвзаг нæ адæмы культурон хæзна кæй у, уый; не 'взаг нæ адæмæн кæрæдзи æмбарыны сæйраг фæрæз кæй у, уый.	Коммуникативон: Ныхасы темæ, стиль бæлвырд кæнын. Ныхасы алы хуызтæй пайда кæнын. Хатдзæгтæ кæнын исты темæйы фæдыл. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл куыстытæ (сочинени-хæдзармæ куыст)
9		Рацыд æрмæг фæлхатынад-4с бæрæг уаг скæнын. Сфæлдыстадон куыстытæ.	1	Рацыд æрмæг сфæлхат кæнын. Ныхасы рæзтыл бакусын. Ирон æвзаджы орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ бафидар кæнын.	Коммуникативон: Ныхасы темæ, стиль бæлвырд кæнын. Ныхасы алы хуызтæй пайда кæнын. Хатдзæгтæ кæнын исты темæйы фæдыл. Регулятивон: хи архæйдтыты фæтк хибарæй сбæлвырд кæнын; хъæугæ информаци ссарын æмæ рахицæн кæнын. Базонæн: æвзаджы иуæгтæн анализ кæнын, дзырдты æмæ хъуыдыйæдты хсæн ахастытæ аразын	Мадæлон æвзаджы ахадындзианад царды; ирон æвзаджы аивдзинад æмæ йæ эстетикон тых æнкъарын	Беседæ, индивидуалон бафарст; фронталон бафарст; нывмæ гæсгæ куыстытæ, тексты анализ; сфæлдыстадон куыст; ирон æвзаджы тыххæй докладтæ кæнын, проектон куыстытæ æххæст кæнын
10		Ирон æвзаджы диалекте æмæ ныхасыздæхтытæ	2	Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн; ирон æвзаг уарзын кæнын;		Фыдыбæстæм æмæ мадæлон æвзагмæ уарзондзинад гуырын кæнын	
11		Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2				

		Æдæппæт	51 сах				
--	--	---------	--------	--	--	--	--

Фиппаинæгтæ:

1. Къæлиндарон-тематикон пълан хуызæгæн лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ йæм алы ахуыргæнæгæн дæр йæ бон у ивдзинадтæ бахæссын. Урокты хуызтæ, практикон куысты хуызтæ, УАА урочы, информацион ахуырадон фæрæзтæ алчи дæр фыссы йæхимæ гæсгæ, урочы цæмæй пайда кæны, уый хынцгæйæ. Хицæн скъолаты ирон æвзаг ахуыр кæнынæн алыхуызон сахæттæ лæвæрд кæй цæуы, уымæ гæсгæ ахуыргæнæджы ивдзинадтæ бахæссын бахъæудзæн сахæтты нымæцмæ дæр.

2. Къæлиндарон-тематикон пъланмæ гæсгæ 9-æм къласы фысгæ куыстыты нымæц у ахæм:

контролон диктантæ – 4; изложениæтæ – 2; сочинениæтæ – 2 (фылдæр – хæдзармæ лæвæрд).

Фысгæ куыстытæ дæр лæвæрд цæуынц хуызæгæн: ахуыргæнæгæн йæ уавæртæм æмæ скъоладзауты зониндзинадтæм гæсгæ йæ бон у сæ нымæцмæ ивдзинадтæ хæссын.

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 10-æм къласæн

цæттæгонд у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълаестæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

(Ирон æвзаг: Цопанаты Р. - Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2013. – 192ф.) Æдæппæт 34 сахаты.

№	Тæмæ	Сах.	Нымæц	Равзарианæг æрмæг	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ. Практикон куысты хуызтæ.
1.	Тематикон урок ирон æвзагзонынады историæ: «Ныуагътой нын нæ фыдæлтæ æвзаг».	1		Ирон æвзаджы равзæрд. Ирон æвзаджы бастдзинад иннæ æвзæгтимæ.	Мадалон æвзаджы тыххæй цыбыр хъуыдытæ фыссынмæ бацæттæгæнæн куыст.
2.	Фонетикæ æмæ орфоэпийы сæйраг æмбарынадтæ.	1		Мыр, дамгъæ, уæнг, цавд, хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ. Ирон æвзаджы орфоэпион нормæтæ.	Дзырдты фонетикон æвзæрст. Растфыссынадыл куыст: дзырдуатон диктант, орфографион анализ æмæ æнд.
3.	Орфографи.	1		Ирон æвзаджы орфографийы принциптæ. Орфограммæ. Ирон æвзаджы	Тексты орфографион æвзæрст. Цыбыр диктант. Тексты орфографион

				орфограмматæ, орфографион æгъдæуттæ.	рæдыдтытæ раст кæныныл куыст.
4.	Уæнг. Цавд. Акцентуалон къордтæ. Се ‘гъдæуттæ.	1		Ирон æвзаджы орфографийы принциптæ. Орфограммæ.	Арæхсын логикон цавд æвæрыныл, дæнцæгтæ хæссын, ныхасы рæдыдтытæ амонин
5.	Диктант грамматикон хæсимæ.	1			
6.	Рацыд æрмæг фæлхат кæнын Рæдыдтытыл куыст.	1		Ирон æвзаджы орфограмматæ, орфографион æгъдæуттæ.	Орфографион æмæ пунктуацион рæдыдтыты анализ, дæнцæгтыл куыст; дзырдты морфемикон æвæрст.
7.	Лексикæ. Дзырдты бастдзинад кæрæдзиймæ. Тексты хъуыдыйæдты лексикон бастдзинады фæрæзтæ.	1		Ирон æвзаджы дзырдуатон сконд. Дзырдты бастдзинад хъуыдыйады. Хъуыдыйæдты бастдзинад тексты (лексикон мадзæлттæ).	Дзырдтæй æмæ дзырдбæстæтæй сæ нысаниуæгмæ гæсгæ пайда кæнын. Тексты бирæнысанон дзырдтæ æвзарын, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын.
8.	Сфæлдыстадон изложенияи.	1			
9.	Иунысанон æмæ бирæнысанон дзырдтæ. Метафорæ. Метоними.	1		Метафорæйы æмбарынад. Метафорæйы функционалон нысаниуæг. Метонимийы æмбарынад. Метонимийы функционалон нысаниуæг.	Тексты лексикон анализ: тексты ссарын метафорæтæ, метоними. Метафорæ æмæ метонимийæ ныхасы мидæг пайда кæнын. Цыбыр изложенийыл куыст.
10.	Синонимтæ æмæ антонимтæ. Омонимтæ.	1		Ныхасы синонимтæ æмæ антонимтæй пайда кæныны æгъдæуттæ.	Тексты лексикон анализ. Синонимтæ æмæ антонимтыл куыст. Омонимтæ æмæ бирæнысанон дзырдтæ кæрæдзийæ иртасыныл куыст. Тексты лексикон рæдыдтытæ раст кæныныл куыст.
11.	Æрбайсгæ дзырдтæ.	1		Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.	Дзырдуатон куыст. Дзырдуатон диктант. Тексты лексикон анализ
12.	Диалектизмтæ.	1		Диалектизмтæ аивадон уацмысты.	Аивадон тексты анализ.

				Диалектизмты функционалон нысаниуаг тексты.	
13.	Терминтæ æмæ профессионализмтæ	1		Терминты нысаниуаг	Дзырдуатон диктант. Тексты лексикон анализ. Тексты хуыз æмæ стиль бæрæг кæнын; аразын тексттæ алыхуызон стильтæм гæсгæ.
14.	Зæронд дзырдтæ. Неологизмтæ.	1		Куыд пайда кæнын хъæуы зæронд дзырдтæй. Неологизмты фæзынд ныхасы.	Æвзаргæ диктант. Тексты лексикон анализ.
15.	Æнгом дзырdbæстытæ (фразеологизмтæ), базырджын ныхæстæ, æмбисæндтæ æмæ загъдаутæ.	1		Æнгом дзырdbæстыты (фразеологизмты), базырджын ныхæсты, æмбисæндты æмæ загъдауты функционалон нысаниуаг тексты.	Тексты иумæйаг æвзæрст Текстаивгæнæн лексикон мадзæлттæ (метафорæ, метоними, синонимтæ æмæ антонимтæ) æвзарыныл куыст.
16.	Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2		Сбæрæг кæнын 9 къласы райсгæ зонындзинæдтæ.	
	2-аг афæдзырдæг-17 сах.				
1	Рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Нывæцæн «Зымæгон нывтæ»	1			
2	Литературон æвзаджы дзургæ æмæ фысгæ нормæтæ.	1		Литературон æвзаджы æмбарынад.	Тексты иумæйаг æвзæрст.
3	Стилистикæ æмæ ныхасы культурæ.	1		Ирон лексикæ æмæ фразеологийы стилистикон фæлтæртæ (иумæйаг, чиныджы, дзургæ ныхасы).	Стилистикон æгъдауæй ахуырст дзырдтæ тексты æвзарын, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын. Тексты хуыз æмæ стиль бæрæг кæнын; аразын тексттæ алыхуызон стильтæм гæсгæ.
4	Ирон лексикон æмæ фразеологион иуæгтæ. Стилистикон нысаниуаг.	2			Стилистикон æгъдауæй ахуырст дзырдтæ тексты æвзарын, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын.
5	Дзырды экспрессивон	1			

	ахуырст.				
6	Бæлвырд изложени.	1			Ныхасы рæдыдтыты анализ, дæнцæгтыл куыст; дзырдты æвзæрст.
7	Изложенийы рæдыдтытыл куыст Ныхасы культура,этикет.	1		Этикетон нихасы мидис æмæ грамматикон сконд.	Этикетон нихæстæй – курдиат, хатыр курын, арфæ кæнын, сидæн æмæ рæвдауæн дзырдтæй нихасы пайда кæнын. Тексты хуыз æмæ стиль бæрæг кæнын; аразын тексттæ алыхуызон стилиътæм гæсгæ.
8	Дзырды сконд æмæ дзырдарæзт. Морфемикæ. Орфографи.	1		Морфемæты хуызтæ. Бирæнысаниуæгон æмæ омонимон морфемæтæ. Морфемæты стилистикон æууæлтæ. Дывæргонд æмхъæлæсонты растфыссынад разæфтуан <i>ны</i> -йы фæстæ, фæсæфтуантæ – <i>аг</i> , <i>-æд</i> , <i>-он</i> -ы разæй.	Дзырдарæзтон æмæ морфемикон æвзæрстытæ. Тексты иумæйаг æвзæрст.
9	Нывæцæн. «Цавæр хъуамæ уа æцæг æмбал?» (Коцойты А.-мæ гæсгæ).	1			Сочинени фыссынмæ цæттæ кæныны куыстытæ.
10	Рæдыдтытыл куыст. Фæлхат кæнын рацыд æрмæг.	1			Ныхасы рæдыдтыты анализ, дæнцæгтыл куыст; дзырдты æвзæрст.
11	Морфологи. Ныхасы хæйтты системæ ирон æвзаджы.	1		Сæрмагонд нихасы хæйттæ. Æххуысгæнæг нихасы хæйттæ.	Дзырдты морфологион æвзæрстытæ. Æххуысгæнæг нихасы хæйтты нысаниуæг дзырдаст, хъуыдыйад æмæ тексты. . Æххуысгæнæг нихасы хæйтты растфыссынад.
12	Номдар.	1		Бирæон нымæцы арæзт. Номдарты растфыссынад.	Номдарты тасындзæг. Морфемикон анализ. Номдарты орфограммæтыл куыст. Дзырдуатон диктант.

					Тексты орфографион æвзæрст.
13	Мивдисæг.	1		Мивдисæджы здæхæнтæ æмæ афонтæ, сæ нысаниуджытæ.	Мивдисджыты орфограммæтыл куыст. Мивдисæджы ифтындзæг. Морфемикон анализ. Дзырдуатон диктант. Тексты орфографион æвзæрст.
14	Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ	1		Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ	Æххуысгæнæг ныхасы хæйтты растфыссынад
15	Фæлтæрæн куыстытæ.	1			Фонетикон, морфемикон, морфологион, синтаксисон æвзæрстытæ. Тексты иумæйаг æвзæрст.
16	Контролон диктант. Рæдыдтытыл куыст	1		Зонындзинадтæ бæрæггæныны урок	

ПРОГРАММÆМÆ ГÆСГÆ – 34 САХ.

УЫДОНÆЙ:

ÆВЗАДЖЫ ТЕОРИ АХУЫР КÆНЫНÆН - 24 САХ.

ХЪУСГÆФЫСТТÆ ÆМÆ НЫХАСЫ РÆЗТЫЛ КУЫСТÆН – 6/4 САХ.

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзагæй 11-æм къласæн

цæттæгонд у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæйы бындурыл (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

(Ирон æвзаг: куыдзойты А.. - Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2013. – 192ф.) Æдæппæт 34 сахаты

№	Темæ	Са х.	Равзарианг фарстатæ	Архæйдтыты хуызтæ	НЫМÆЦ
1.	Литературон ныхас, йæ хицæндзинадтæ.	1	Ныхасы стильтæ. Литературон ныхасы лексикон, фонетикон, грамматикон æмæ стилистикон нормæтæ.	Цыбыр текстты стилистикон æвзæрст (Сæ стилистикон хицæндзинадтæ). Алыхуызон тексттæ (стильтæм гæсгæ) аразыныл фæлтæрын.	
2.	Синтаксис куыд æвзаджы хай. синтаксисы иуæгтæ.	1	Дзырдбаст æмæ хъуыдыйад куыд синтаксисы иуæгтæ.	Дзырдбаст, хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты	

	Синтаксисон бастдзинады хуызтæ.		Бабæттæ æмæ домгæ бастдзинæдтæ, сæ хицæндзинæдтæ. Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвзаджы.	синтаксисон æвзæрстытæ. Тексты иумæйаг æвзæрст.	
3.	Хъуыдыйад.Дывæрсыг хъуыдыйады хуызтæ.	1	Дывæрсыг хъуыдыйады хæйттæ.Сæ хицæндзинæдтæ. Загъды нысанмæ гæсгæ сæ дих	Дзырдбаст, хуымæтæг хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрстытæ. Тексты иумæйаг æвзæрст.	
4.	Хъусгæфыст	1	Хуымæтæг хъуыдыйады æууæлтæ. Хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ ирон æвзаджы. Дывæрсыг хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйады стилистикон функци.	Хуымæтæг хъуыдыйады æвзæрст, хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын, тексты мидæг сæ пайда кæнын.	
5.	Рæдыдтытыл куыст.Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ ирон æвзаджы.	2	Орфографион æмæ пунктуацион рæдыдтытæ, ныхасы рæдыдтытыл куыст. Иувæрсыг хъуыдыйады хицæндзинæдтæ. Иувæрсыг хъуыдыйады стилистикон функцитæ.	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ æвзарын, тексты мидæг сæ пайда кæнын, сæ функционалон нысаниуæг сын иртасын.	
8.	Хъуыдыйæдты хуызтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ. Иртæстгонд уæнгтæ Хъуыдыйæдты хуызтæ æнкъарæнджын ахуырстмæ гæсгæ. Изложени «Республика ЦИ»	3	Таурæгъон хъуыдыйад, йæ хицæндзинæдтæ. Фарстон хъуыдыйад. Разæнгардгæнæн хъуыдыйад. Хъæрон æмæ æнæхъæрон хъуыдыйæдтæ. Сæ стилистикон хæстæ ныхасы (тексты) мидæг.	Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст, алыхуызон хъуыдыйæдтæй ныхасы (тексты) пайда кæнын, хъуыдыйæдты загъды нысан æмæ æнкъарæнджын ахуырст ивын, тексты стилистикон æвзæрст.	
9.	Хъуыдыйæдтæ сидæнимæ, бавæргæ арæзт æмæ æмхуызон уæнгтимæ. Хибар куыст.	2	Сидæн. Сидæны функционалон нысаниуæг тексты. Бавæргæ дзырдтæ, дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ. Сæ	Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст, тексты иумæйаг æвзæрстмæ арæхсын; хъуыдыйæдтæ сидæнтæй, бавæргæ арæзтытæй æмæ	

			функционалон нысаниуаг. Хъуыдыйады амхуызон уаьнтгæ.	амхуызон уаьнтгæй парахатдæр кæнын. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтæ, бавæргæ арæзтытæ æмæ амхуызон уаьнттимæ æвæрын зонын	
10.	Ныхасы рæзтыл куыст. «Музыкаæ мæ царды»	1	Х/сочинени грамматикон хæсимæ (хæс: тексты спайда кæнын сидæнтæй, бавæргæ арæзтытæй, амхуызон уаьнтгæй).	Сочиненимæ цæттæгæнæн куыстытæм арæхсын	
11.	Вазыгджын хъуыдыйад	2	Хъуыдыйады хуымæтæг хæйттæ. Сæ функционалон нысаниуаг вазыгджын хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ.	Хъуыдыйады æвзæрст, тексты пунктуацион æвзæрст æмæ æнд.	
	Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2	Рацыд æрмæджы зонынад сбæрæг кæнын	Зонындзинæдтæй пайда кæнынмæ арæхсын	
	2-аг афæдзырдæг-17с				
12.	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад.	1	Дзырдты рæнхъæвæрды синтаксисон æмæ стилистикон нысаниуаг. Сæйраг æмæ фæрссаг уаьнтты бынат хъуыдыйады.	Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст, прозаикон æмæ поэтикон тексты æвзæрст зонын	
13.	Комкоммæ æмæ фæрсаг ныхас.	1	Комкоммæ æмæ фæрсаг ныхасы арæзт. Комкоммæ æмæ фæрсаг ныхасы синонимикæ. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.	Комкоммæ ныхас аразыныл фæлтæрын, комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразын, тексты пунктуацион æвзæрст.	
14.	Изложени сочиненийы элементтимæ	1	Комкоммæ ныхас кæм ис, ахæм тексты бындурыл диктант фыссын.	Орфограммæты анализ (цыбырæй).	
15.	Рæдыдтытыл куыст.	1	Рæдыдтыты анализ.	Рæдыдтытæ бафæдзæхсыныл куыст.	
16.	Вазыгджын синтаксисон иуаг	2	Вазыгджын хъуыдыйæдтæ ирон æвзаджы.	Вазыгджын хъуыдыйады æвзæрст, вазыгджын	

			Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты синонимикæ. Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйады.	хъуыдыйадай хуымæтæг хъуыдыйад аразын, тексты пунктуацион æвзæрст, вазыгджын хъуыдыйæдтæй ныхасы (тексты) пайда кæнын.	
17.	Текст, йæ арæст. Абзац.	2	Тексты хæйттæ (ВСИ, абзац). Параллелон æмæ цæгон бастдзинад. Хъуыдыйæдты бастдзинад ВСИ-ы (лексикон, грамматикон). Текстаивгæнæн синтаксисон мадзæлттæ.	Тексты иумæйаг æвзæрст, текст аразыныл фæлтæрæнтæ æмæ æнд. Сочинени.	
18.	Ныхасы рæзтыл куыст. Реферат бацæттæ кæнын.	1	Рефераты арæст. Критикон уацхъуыды арæст. Хи хъуыдытæ æмæ авторы хъуыдытæ кæрæдзиуыл бæттын.	Текст конспект кæныныл куыст. Тексты анализ. Текстæй хъæугæ информации исыныл куыст.	
19.	Ныхасы хуызтæ æмæ стильтæ	2	Текстаивгæнæн лексикон мадзæлттæ (эпитет, абарст, метафорæ, перифразæ). Сæ функционалон-стилистикон нысаниуæг.	Тексты лексико-фразеолгион æвзæрст, алыхуызон тексттæ аразыныл фæлтæрын, поэтикон æмæ прозаикон текстты æвзæрст.	
20.	Фæлгонцджын ныхас аразыны фæрæзтæ.	1	Тексты аивгæнæн мадзæлттæ (структурон параллелизмтæ, антитеза, градаци, риторикон сидæн, риторикон фарст). Сæ функционалон-стилистикон нысаниуæг.	Тексты лексико-фразеологион æвзæрст, алыхуызон тексттæ аразыныл фæлтæрын.	
21.	Сфæлдыстадон изложени. Хæс: текст фæхъæздыгдæр кæнын фæлгонцджын ныхас аразыны фæрæзтæй.	1	Пъланыл куыст. Æнцойгæнæн дзырдтæ пыланмæ гæсгæ æвзарын.	Изложенимæ бацæттæгæнæн куыстытæ.	
22.	Рæдыдтытыл куыст.	1	Рæдыдтыты анализ.	Рæдыдтытæ бафæдзæхсыныл куыст.	
23.	Тематикон уроктæ.	1	Этикетон арæзтыты мидис.	Ныхасы уавæртæм гæсгæ	

	Ирон ныхасы этикеты тыххэй. Темæ: «Дæрзæг ныхас хъæдбыны дæр нæ фидауы».		Фæлгонцджын разæгъдтытæ хуымæтæг ныхасы.	алыхуызон тексттæ (стильтæм гæсгæ) аразын; диалогон ныхас аразыныл фæлтæрын; арфæйы ныхастæй пайда кæныныл фæлтæрын,	
	Контролон хъусгæфыст. Рæдыдтытыл куыст.	2			

ПРОГРАММÆМÆ ГÆСГÆ – 34 САХ.

УЫДОНÆЙ:

ÆВЗАДЖЫ ТЕОРИ АХУЫР КÆНЫНÆН - 24 САХ.

Хъусгæфысттæ -6

НЫХАСЫ РÆЗТЫЛ КУЫСТÆН - 4 САХ.